Both Noémi Zsuzsanna

EGY KORSZAK LENYOMATA

Válogatás Szigetvári Ferenc fotóhagyatékából

Kiadja:
Székely Nemzeti Múzeum

Muzeul Național Secuiesc
Székely Nemzeti Múzeum

A Székely Nemzeti Múzeum fenntartója:
Kovászna Megye Tanácsa

Consiliul Județean Covasna
Kovászna Megye Tanácsa
Covasna County Council

Lektorálta:
Szőcsné Gazda Enikő

Fordította:
Szőcs Imre

Arculatterv, képfeldolgozás, tördelés:
Péter Alpár

Nyomdai munkálatok:
F&F INTERNATIONAL
Gyergyószentmiklós

©Székely Nemzeti Múzeum
©Both Noémi Zsuzsanna

ISBN 978-973-0-35751-6

KÉSZÜLT
A MAGYAR KORMÁNY
TÁMOGATÁSÁVAL

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG

KÉSZÜLT A MAGYAR KORMÁNY
TÁMOGATÁSÁVAL

MINISZTERELNÖKSÉG
NEMZETPOLITIKAI ÁLLAMTITKÁRSÁG

BETHLEN GÁBOR
Alap

Both Noémi Zsuzsanna

EGY KORSZAK LENYOMATA

Válogatás Szigetvári Ferenc fotóhagyatékából

Sepsiszentgyörgy, 2021

75177 Clj

Made in Germany
FX
Tessar 2.8/50 5448714

Egy korszak lenyomata

Válogatás Szigetvári Ferenc fotóhagyatékából

„Csak igen kevés képpel törődtünk igazán, hiszen minden időpillanatban újabb képek tízezrei jöttek létre megállíthatatlanul. Ez a történet a szemünk előtt ért véget, a sötétkamrában fotópapírra lenagyított képtárgyak régiségnek számítanak – ha nem is ma, holnap bizonyosan. Ebben az értelemben ma kezdődik a fotómuzeológia, a mi nézőpontunkból kezdjük értékelni igazán a fotográfiát mint költői objektumot, mint történeti forrást, mint egyre távolodó életek, érzések, vágyak, személyességek halványodó emlékét."

Bán András

Életrajzi adatok

Szigetvári Ferenc 1921. augusztus 31-én, római katolikus családban látta meg a napvilágot Kolozsváron. Édesanyja, született Sütő Nagy Ida vendéglátós család sarja, foglalkozását tekintve könyvelő volt. Édesapja, Szigetvári József a Magyar Színház színészeként indult, azonban egy baleset folytán a kezét amputálni kellett, ezért a színház intendánsaként működött 1933-ban bekövetkezett haláláig. Özvegy Szigetvári Józsefné férje halála után egyedül nevelte Ferenc és másodszülött, József nevű fiát, a nehéz körülmények ellenére is gondot fordítva gyerekei taníttatására. József jogásznak készült. Még egyetemistaként vonult be frontszolgálatra a második világháború idején. Ramocsaházánál esett el, sírját csak sok évi keresés után sikerült a családjának megtalálnia.

Szigetvári Ferenc a kolozsvári piarista gimnáziumban érettségizett 1940-ben. Osztályfőnöke Bartha Sándor volt, aki földrajzot, történelmet, természetrajzot és román nyelvet tanított. Noha a magyarság múltja iránti érzékenységével és a természetjárás iránti szeretetével bizonyára nagy hatást gyakorolt a fiatalokra, Szigetvári Ferenc egyike volt annak a nyolc diáknak, akik az osztályból az érettségit követően az orvosi hivatást választották.

1940-ben a kolozsvári orvosi egyetemre iratkozott be. Miután egy szemesztert Budapesten tanult, 1944 októberében besorozták és Németországba vitték, ahol katona-diákként a következő évben abszolvált a Halléba menekült Pázmány Péter Katolikus Egyetemen. Még itt kötöttek házasságot Szabó Piroskával, aki közgazdász hallgatóként került a német városba. Az egyetem elvégzése után Kézdivásárhelyen kaptak állást. Ideköltözésüket követően született meg 1948-ban Réka nevű lányuk. Hogy Kolozsváron, illetve Marosújváron élő szüleikhez közelebb legyenek, előbb Bánffyhunyadra, majd Egeresre, 1951-ben pedig Nagyenyedre költöztek. 1953-ban Enyeden látta meg a napvilágot második gyerekük, Tünde, és ugyanitt szerezte meg Szigetvári Ferenc a szülész-nőgyógyász szakorvosi képesítést is.

Az 1960-as évek eleje nehéz időszak volt a család életében. Jóllehet Szigetvári Ferencet kollégái és betegei egyaránt kiváló szaktudással és emberséges bánásmóddal jellemezték, egyik páciense abortusz közben életét vesztette, melynek folytán nyomozás indult ellene. A vizsgálat eredményeként gondatlanságból elkövetett emberölés miatt nyolc hónap börtönbüntetésre ítélték. Ezzel párhuzamosan házassága is megromlott és válással végződött. 1963-ban Szigetvári Ferenc Naszódon kezdett új életet. Ezt követően nehezebben tudta tartani a kapcsolatot az 1966-tól Marosvásárhelyen orvosnak tanuló Réka és ugyanide férjhez ment Tünde lányával. A családtagok között váltott levelek és a családi együttlétek alkalmával készült felvételek a leszármazottak tulajdonában vannak.

Szigetvári Ferenc Naszódon a városi kórházban teljesített szolgálatot, itt ismerkedett meg a gyerekorvosként dolgozó Brandt Margittal, akivel később összeházasodtak és Bánffyhunyadon telepedtek le. Hunyadon a rendszerváltást követően az RMDSZ helyi vezetőségi tagjaként is szerepet vállalt, a szervezet helyi lapjának, a kéthetente megjelenő *Kalotaszeg* című kiadványnak kezdetben társszerkesztője, valamint szerzője is volt. Tragikus hirtelenséggel, gombamérgezésben hunyt el 1991. augusztus 20-án. Szüleivel együtt a Házsongárdi temetőben, a Házsongárd Alapítvány által nyilvántartott 88. számú védett sírban nyugszik.

Szigetvári Ferenc, a fényképész

Szigetvári Ferencet széleskörű érdeklődés jellemezte. Szabadidejében űzött tevékenységei közül a fotózást kell mindenekelőtt megemlíteni. Jóllehet nem tanult fényképészetet, mindent elolvasott, amihez a témában hozzáfért, és a fotózáshoz láthatóan érzéke is volt. A fényképezés mellett a régészet és a történelem is szenvedélye volt. Noha alapvetően visszahúzódó életet élt, és keveseket fogadott barátai közé, számos vele kortárs történészt és társadalomkutatót felkeresett. Nagyenyedi korszakában közeli viszonyt ápolt a mentalitástörténetet Erdélyben már az 1960-as és 1970-es években nyugat-európai színvonalon művelő, ekkoriban a nagyenyedi Történeti Múzeum igazgatójaként működő Dankanits Ádámmal. Barátságuk kezdete az Enyed környéki feltárásokhoz kötődik. A múzeum által szervezett ásatásokon Szigetvári Ferenc fotódokumentációt is készítve vett részt.

A történészek közül a „kolozsvári történetírói iskola" tagjaként számontartott Csetri Elekkel került közelebbi kapcsolatba, de felkereste a korszak olyan fontos erdélyi tudósait is, mint Szabó T. Attila és Jakó Zsigmond. A hagyatékban lévő fényképek tanúsítják, hogy a kutatóként és közművelődés-szervezőként is jelentős szerepet vállaló Domokos Pál Péter és Puskás Lajos társaságában 1971-ben moldvai csángók közötti kutatáson vett részt, amelyet a Szekuritáté iratainak tanúsága szerint Puskás Lajos és Kostyák Imre kolozsvári zenetanár oldalán a következő évben is megismételt.

Lányainak elmondása szerint Szigetvári Ferencet a fényképezés mellett minden műszaki újdonság érdekelte. Neki volt Nagyenyeden az első fekete-fehér, Rubin 100 márkájú televíziós készüléke. Vejével, Mélász-Szigetvári Ottóval nagy méretű antennák segítségével távolsági vételi kísérleteket is végeztek – állandó térerő hiányában csak részleges eredménnyel. A cél érdekében több olyan erdélyi helyszínt is felkerestek, amely e tekintetben sikerrel kecsegtetett.

A klasszikus zene szerelmeseként mikrobarázdás hanglemezeken szinte teljes gyűjteménye volt operazenéből és a kiemelkedő zeneszerzők szimfóniáiból. Mára elveszett könyvtárában a magyar nyelvű fotótechnikai könyveken és folyóiratokon kívül természetesen a klasszikus magyar és világirodalmi remekek is megtalálhatók voltak.

Már Kézdivásárhelyen megvolt IZS 350 motorkerékpárja, később egy Skoda személygépkocsit vásárolt. Ezekkel utazva kereste fel hétvégenként és nyaranta Erdély és Moldva nevezetességeit. Motorkerékpárját útjai alkalmával szükség esetén saját kezűleg javította, szervízműhelyek ugyanis ekkoriban még csak a nagyobb városokban voltak.

Kirándulásai során folyamatosan fotózott. Mindenekelőtt kastélyokat, kúriákat, várakat, templomokat és temetőket dokumentált. Többnyire egyedül járt, de volt úgy, hogy Dankanits Ádám vagy később lányai társaságában utazta be szűkebb vagy tágabb lakóhelyének nevezetességeit.

A második világháború utáni évek beszerzési nehézségei ellenére, Szigetvári Ferenc mindig hangsúlyt helyezett fotótechnikai felszerelésének bővítésére és modernizálására. Már kezdettől fogva kisfilmes, Leica típusú (24 x 36 mm-es képformátumú) gépekkel dolgozott. Ezek a munka közbeni ritkább filmcserét tették lehetővé. 36-42 felvétel fért rá egy filmre, ami utazás közben nagy előnynek számított. Kezdetben háború előtti Kodak Retinával, majd a Zorkij C-vel (Leica-replika) és Kievvel (Contax-replika) dolgozott, ezek már cserélhető objektíves gépek voltak, míg végül sikerült beszereznie vágyai csúcsgépét: egy keletnémet gyártmányú Praktica LLC tükörreflexes félautomatát, a hozzá való 3 objektívvel (normál, nagy látószögű és teleobjektívek). Ezekkel végre gyorsabban és szinte korlátok nélkül dolgozhatott. Filmjeit maga hívta elő, és a képeit is otthon berendezett laboratóriumában nagyította, professzionális szintű munkával. Az archiválásra és a felvételek adatolására szintén gondot fordított.

Egy illegális abortuszok végzésére és pornográf tartalmú könyvek, illetve fényképek birtoklására és terjesztésére vonatkozó feljelentés miatt 1975 decemberében Szigetvári Ferencnél házkutatást rendeltek el. Az autóját és lakását átfésülő három káder terhességmegszakításra alkalmas eszközöket nem talált, ehelyett négy, háború előtti, történelmi témájú kiadványt kobozott el tőle, és elvitt mintegy 300 Szigetvári által készített cédulát és 83 fényképet is.

Az állambiztonsági szervek perspektívájából Szigetvári Ferenc potenciális veszélyt jelentett. 1976-ban nyitottak számára dossziét, és a kutatásra rendelkezésre bocsájtott iratok alapján 1981-ig állt megfigyelés alatt. Fedőnévként számára – szokásos eljárással, a keresztneve kezdőbetűjével azonos iniciálélájú, egyben tevékenységére vonatkozóan is beszédes, mondhatni cinikus – a „Fotograful", azaz a „Fényképész" nevet választották.

Szigetvári Ferenc nem volt párttag, ami a román kommunis-

ta hatalom szempontjából megbízhatóságát eleve kérdésessé tette. A házkutatás és a jelentések alapján róla begyűjtött információk a Szekuritáté embereit megerősítették abban, hogy „nacionalista-irredenta" tevékenységet folytat, hiszen „ellenséges" tartalmú könyveket őrzött, melyeket ki is jegyzetelt. Súlyosbította a helyzetet, hogy Szigetvári olykor óvatlanul tett a hatalom álláspontjával összeegyeztethetetlen kijelentéseket történelmi emlékekre és helyszínekre vonatkozóan. A moldvai csángók kutatásában való részvétele és Puskás Lajossal, illetve kiemelkedő magyar értelmiségiekkel ápolt kapcsolatai ugyancsak „nacionalista, soviniszta és irredenta" megítélésben részesültek. A címkék nem meglepőek, ha tekintetben vesszük, hogy a román állam legfőbb célja ekkoriban a társadalom feletti totális ellenőrzés kiépítése és a nemzeti kisebbségek asszimilálása volt.

Szigetvári Ferencnek a tőle elkobzott tárgyak visszaszerzése érdekében tett lépései, kapcsolatainak mozgósításával, több kellemetlen kihallgatással és vallatással, de csak részleges eredménnyel jártak. Megfigyelői attól tartottak, hogy az erdélyi magyarok épített örökségére vonatkozó, több évtizedes munkával felgyűjtött és rendszerezett adatokat feldolgozva közzé szeretné tenni, ezáltal indirekt módon is cáfolva például a románok erdélyi, korábbi történeti jelenlétére vonatkozó hivatalos álláspontot. Szigetvárinak mindenekelőtt arról kellett meggyőznie vallatóit, hogy céduláit és felvételeit saját maga számára, tágabb lakóhelye megismerése érdekében készítette, és esze ágában sincs klasszikus értelemben vett kutatómunkát végezni, netán ennek eredményeit publikálni. Noha a személyével szembeni bizalmatlanságot nem sikerült eloszlatnia, kitartó igyekezettel elérte, hogy – a tőle elvitt könyvek aktuális pártkurzussal össze nem egyeztethető voltának deklarálásáért cserébe – jegyzeteit és felvételeit visszaszolgáltatták. A vissza nem adott könyvek közül Szigetvári Orbán Balázs *A Székelyföld leírása...* 4. kötetét sajnálta leginkább, ez ugyanis útjainak megtervezése és felvételeinek utólagos adatolása során korábban óriási segítségére volt.

Szigetvári Ferenc hagyatéka

A Székely Nemzeti Múzeumba került Szigetvári Ferenc-hagyaték párszáz nagyításból, mintegy 6 000 negatívból, illetve Erdély és Moldva történelmi emlékeire, épített örökségére vonatkozó, települések és régiók szerint csoportosított, egy irattartónyi szakirodalom alapján készített cédulákból áll. A cédulák némelyike Szigetvári Ferenc szóban forgó helyszínen készített felvételeit listázza. A fotók többsége jellemzően azokat a térségeket öleli fel, amelyekhez életének egyes szakaszai kötődnek, időben pedig az 1951 és 1991 közötti négy évtizedet fogják át.

Szigetvári Ferenc még életében Csetri Elekre bízta gyűjteményét, aki évekig őrizte azt. Csetri, miután belátta, hogy már nem fogja tudni feldolgozni, unokaöccse, a székelyföldi művészettörténész Jánó Mihály rendelkezésére bocsájtotta. A szélesebb nyilvánosság érdekeit szem előtt tartva, a hagyaték Jánó Mihály révén került a Székely Nemzeti Múzeum tulajdonába. A Szigetvári Ferenc által csomagolt és adatolt negatívok digitalizálása és savmentes papírba való csomagolása Szőcsné Gazda Enikő és jómagam munkája, 2021 nyarán fejeződött be. Az azonosításban Szigetvári Ferencnek az eredeti csomagolásra írt jegyzetei és a nagyításokon, cédulákon szereplő feliratai voltak irányadóak, de készségesen segítettek a leszármazottak és azok hozzátartozói is. Jelenleg a fotóhagyaték egy része kis felbontásban a múzeum honlapján is elérhető. Hosszabb távú célunk, hogy az intézmény fotógyűjteménye – ennek részeként a Szigetvári-hagyaték is – a múzeum megújult honlapján, nyomdai minőségben és kétirányú kommunikációt biztosító felületen, bárki számára akadálytalanul hozzáférhető legyen.

A katalógus a gyűjtemény szélesebb körű megismertetésének céljából született. Általa, reményeim szerint, a szakemberek mellett olyan érdeklődők is tudomást szereznek majd létezéséről, akik közgyűjteményekben vagy internetes adattárakban kevésbé járatosok. A válogatás során az esztétikai szempontok érvényesítése mellett tematikai reprezentativitásra törekedtem. A sérült vagy kevésbé sikerült felvételek nem kerültek be a katalógusba, jóllehet ezek kontextustól függően dokumentációs, sőt, gondoljunk a Hórusz Archívumra, esztétikai értelemben is értékesek lehetnek. Azok a felvételek is kimaradtak a kötetből, amelyeknek a metaadatait egyelőre nem sikerült megnyugtatóan tisztázni. A válogatás során töreked-

tem a területi és időbeli reprezentativitásra is odafigyelni. Ezzel együtt kétségtelen, hogy a gyűjtemény legizgalmasabb részét a korai felvételek képezik – már csak az 1965 előtti, a Gheorghiu-Dej-korszakból ránk maradt képi emlékek töredékessége miatt is –, így az ebben az időszakban keletkezett képek túlsúlyba kerültek a katalógusban. A fotók sorrendje részben tematikus, részben pedig időrendi.

Ahol a beválogatott felvétel nagyítása is rendelkezésre állt, többnyire a papírkép szkennelt változatát használtam, de túlnyomóan közvetlenül a fotónegatívokat. Az analóg fényképezés folyamatában viszont a negatívok csak nyersanyagok, hiszen az előhívás során még viszonylag széles mozgástér nyílik a fotó végleges formájának kialakítására. Hogy a forráshoz hűek maradjunk, Péter Alpárral, a kötet grafikusával abban állapodtunk meg, hogy csak a legszükségesebb esetekben élünk a digitális képfeldolgozás nyújtotta, viszonylag ugyancsak széles skálán mozgó lehetőségekkel. A szkennelésen kívül, melynek során óhatatlanul befolyásoltuk a felvételek megjelenési formáját, csak akkor dolgoztunk a képeken, amikor egy-egy könnyen korrigálható hiba egyértelműen rontott a minőségen.

Ami a képaláírásokat illeti, az épített örökséget, helyszíneket ábrázoló diák esetében a felvétel készítésének helyét és idejét jelöltem meg, a személyeket ábrázoló fotók esetében pedig a fénykép témájának jelölése mellett – amennyiben ismert volt – a felvétel szereplőinek nevét is megadtam.

Ha tematikusan csoportosítjuk a hagyatékot, akkor a két legterjedelmesebb egységet az épületábrázolások és a privát felvételek képezik. Ezek, jóllehet akár egyazon filmen belül is keveredtek, a szerzői szándék tekintetében élesen elkülöníthetők egymástól. Míg Szigetvárit az első esetben az intellektuális kíváncsiság és dokumentációs szándék motiválta, s az ilyen fényképeit eredendően egy szélesebb nyilvánosságnak szánta, addig a családi körben készített fotók szűk körű használatra, a jelentősebb események vagy a mindennapok idilljének emlékezetben tartása végett keletkeztek. Szigetvári Ferenc ugyanis nem csupán az ünnepnapokat rögzítette beállított fotók révén, hanem igényét érezte annak, hogy az élet prózai vetületeit is megörökítse.

Noha a hagyaték darabjai közül esztétikai értelemben kiemelkednek a portrék, s ezek közül is kimagaslók a gyerekábrázolások, Szigetvári Ferenc egészen biztos, hogy az épített örökségről készített felvételeit tartotta volna hagyatéka közgyűjteményben való megőrzésre érdemes darabjainak. A családi fényképek keletkezése óta eltelt évtizedek, vagyis az általuk megörökített időszak „történelmi ködbe" való beleveszése és a társadalomtudományok berkeiben lezajlott folyamatok azonban a privát fotók értékét és hasznosíthatósági körét is jelentősen megnövelték. Az emlékképeknek ugyanis helyük van a nyilvános szférában, mivel egyrészt informatívak Szigetvári Ferenc életére vonatkozóan, másrészt pedig kiváló rálátást nyújtanak keletkezésük korszakának mindennapjaira: az élet azon szegmenseire, melyek aktuálisan köztudomásúak lévén, az írott forrásokból, de akár a múzeumok tárgygyűjtési köréből is kimaradtak/kimaradnak. Emellett a fotók segítenek emlékezni vagy esztétikailag és érzelmileg közelebb hozni a múltat a közvetlen tapasztalat révén azt nem ismerők számára is.

Míg a 19. században történelmi szereplők alatt a mindenkori elitet, történelmen pedig az államok politikai létét meghatározó eseményeket és az állami intézmények történetét értették, addig napjainkra a mindennap ismétlődő tevékenységek és ezek szereplői, tárgyi világa, életgyakorlata és mentális univerzuma is bekerült a társadalomtudományok látókörébe. A mikrotörténet felértékelődésével az önreprezentációs, egyes szám első személyű beszédmódok fokozott figyelemben részesülnek. A személyes jellegű dokumentumok a 20. század második felére vonatkozóan azért kiemelkedőek, mert miközben a „nagy történelem" és diszkurzív tere folyamatosan alakítható volt az ideológiai koncepciók mentén, a privát történelem inkább ellenállt ennek. Sokrétűségük és sokszínűségük által tehát a „nagy történelmet" ellenpontozzák.

Az ego-dokumentumok mellett vagy azok társaságában – túl a megszokott illusztrációs funkcióján – a privát fotó is a kutatások forrásává vált. A mindennapok eseményeit dokumentáló felvételeket nézve többdimenzióssá válik az a múltlátás, amely a politikatörténet-írás napjainkban is érvényesülő túlsúlya miatt olykor igen szűkre szabott maradna. Az 1956-os forradalmi évre vonatkozó tudásunk például önfeledt strandolás, biciklizés vagy zongorázás képével gazdagodik. Az úgynevezett „globális Kodak-kultúra révén" a privát fotókból kiolvasható kis történetek érvényességi köre ugyanakkor túlmutat önmagán. A lehetséges végtelen variációk ellenére, a „Polaroid emberek" ugyanis meghökkentően hasonlóan készítenek és készítettek felvételeket a jelentős vagy megörökítésre érde-

mesnek tartott pillanatokról. A privát fotók által feltáruló mikrotörténetek az említettek okán tágabb vonatkozásban is érvényes következtetések levonására adnak lehetőséget.

A családi fényképek információértékét növeli, hogy míg az írott dokumentumok rigorózus forráskritikát igényelnek, a privát fényképek hitelességéhez kevesebb kétség fér. Ezek ugyanis jellemzően szűk körű felhasználásra készültek, azzal a céllal, hogy a lehető leghitelesebb módon örökítsék meg azt, ami volt. Témájuk annyira banális, hogy nincs okunk olyasmit feltételezni, hogy amit a képen látunk, az nem volna hiteles mása az egykori valóságnak. Más kérdés persze, hogy „a kép nem mond többet minden szónál", ugyanis egyáltalán nem beszél. Éppen ezért kell megszólaltatni, s ehhez narrációra, írott vagy orális forrásokra van szükség.

Szigetvári Ferenc fényképezőgépével szisztematikusan bejárta és dokumentálta Erdély épített örökségének maradványait. Moldvába is több alkalommal átment, ahol a kolostorok mellett a csángó falvak lakóit is sikerült lencsevégre kapnia. A fotózási szenvedélyét, történelem iránti szeretetét és természetjárás iránti vonzalmát ötvöző műemlékfotózás „produktumait" a művészettörténeti kutatás szempontjából látta elsősorban hasznosíthatónak. Barátja, Huszár Sándor lapjában, *A Hét* egyik rovatában hangot adott annak a meggyőződésének, mely szerint – tekintettel arra, hogy országszerte több tucat, esetleg több száz, „műemlékbarát fotóamatőr" készít fényképeket –, igen hasznos lenne, ha ezek tevékenységét valamilyen szakmai irányítás alá vonnák és a kutatás szolgálatába állítanák. A cikk megjelenésekor, 1967-ben saját elmondása szerint ebbéli tevékenysége két évtizedes múltra tekintett vissza, és gyűjteménye több száz felvételből állt. Úgy ítélte meg, hogy ezek egy része a „művészettörténészek számára ugyancsak hasznos, és egyes esetekben egyedülálló felvilágosítással szolgálhat". Pozitív példaként hivatkozott arra, hogy Virgil Vătășianu kolozsvári művészettörténész professzor egyik munkáját fényképeinek felhasználásával készítette el. Szigetvárit cikkének megírásában a korabeli kiadványok illusztrációs anyagának alulreprezentáltsága is vezérelhette, ami – mint írásából kiderül – elsősorban nem a fotódokumentáció hiányából, hanem sokkal inkább az ez iránt mutatkozó érdektelenségből és a kutatók, illetve amatőr fotósok közötti párbeszéd egyirányúságából eredt.

Szigetvári fotóinak tudományos célból való hasznosítására egyébként Vătășianu példáján túl is volt eset. Képeit időszakos kiadványokban több alkalommal közölték tudományos vagy ismeretterjesztő szövegek illusztrációjaként, de néhány felvétele a nagyenyedi Történeti Múzeumban is kiállításra került.

*A Hét*ben megjelent írása, de a megfigyelési iratok között lévő kihallgatási jegyzőkönyvek is azt jelzik, hogy az amatőr történészek többségéhez hasonlóan ő is szenvedélyes gyűjtő volt, de a dokumentáció szintetikus feldolgozását magánál avatottabb szakemberekre bízta volna. Erre utal az a gesztusa is, mellyel céduláit és fényképeit ereje teljében Csetri Elekre bízta. Hogy esetenként mégis felébredt benne a szintetizálás iránti vágy, azt mindenekelőtt a rendszerváltást követően Bánffyhunyadon létrejött *Kalotaszeg* című lapban megjelent, művészettörténeti témájú írásai jelzik. Tanulmányai a magyarvalkói, a nádasdaróci és az egeresi református templomról, illetve az egeresi kastély főbejáratáról nyújtanak saját fotókkal illusztrált és történelmileg jól dokumentált leírást a lap olvasóinak.

Napjainkban Szigetvári Ferenc dokumentációs gyűjteményének művészettörténeti, építészeti jelentősége a fotók révén megörökített épületek romlása és/vagy többszörös átalakítása miatt a korábbinál is nagyobb. Hogy igény is van rá, azt jól jelzi, hogy a Székely Nemzeti Múzeum fotótékájának birtokában lévő több mint 40 000 digitalizált és összesen nagyjából 150 000 felvételt tartalmazó gyűjtemény első számú hasznosítói éppen a művészettörténészek, restaurátorok és építészek köréből kerülnek ki, akik az épületek rendbehozatala előtt építészettörténeti kutatásokat végeznek, s ehhez a fotó elengedhetetlen forrás. Bízom benne, ez a katalógus is hozzájárul ahhoz, hogy Szigetvári Ferenc gyűjteménye a múltról való gondolkodás és közös tudásunk részévé váljon.

A Székely Nemzeti Múzeum kiadványaként megjelenő album létrehozásában Péter Alpár grafikusként, Szőcs Imre fordítóként, Mélász-Szigetvári Réka és Mélász-Szigetvári Ottó adatokat szolgáltatva, Szőcsné Gazda Enikő a szöveget lektorálva, Szabó Enikő pedig korrektorként működött közre. A kiadvány a Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. támogatásával készült.

Both Noémi Zsuzsanna

Amprenta unei epoci

Selecție din moștenirea fotografică a lui Szigetvári Ferenc

„Abia câteva fotografii reţin atenţia noastră, dar în fiecare moment se nasc, nestăvilit, zeci de mii de imagini noi. Această istorie se sfârşeşte sub ochii noştri, obiectele-imagini, proiectate pe hârtia fotografică în camera obscură, ajung antichităţi, dacă nu astăzi, atunci mâine. În acest sens, muzeografia fotografică începe azi. Începem să apreciem din punctul nostru de vedere propriu fotografia, ca obiect poetic, ca document istoric, ca o amintire din ce în ce mai estompată a unor vieţi, sentimente, intimităţi care se tot îndepărtează."

Bán András

Date biografice

Szigetvári Ferenc s-a născut pe 31 august 1921, la Cluj, într-o familie romano-catolică. Mama lui, Sütő Nagy Ida provine dintr-o familie de ospătari, ea fiind deja contabilă. Tatăl lui, Szigetvári József a debutat ca actor al Teatrului Maghiar, dar ca urmare a unui accident i s-a amputat o mână şi şi-a continuat activitatea ca administrator al teatrului, până la moartea lui survenită în 1933. Văduva şi-a crescut singură fii, pe Ferenc şi pe József, având mare grijă de educaţia lor chiar în condiţiile grele în care se afla. József se pregătea pentru cariera de jurist. Era încă student când, în timpul celui de-al doilea război mondial, a ajuns pe front. Şi-a găsit moartea la Ramocsaháza, mormântul său fiind găsit de familie după ani buni de căutare.
Szigetvári Ferenc a obţinut bacalaureatul la liceul piarist din Cluj, în 1940. Aici i-a fost diriginte Bartha Sándor care a predat geografie, istorie, biologie şi română. Cu toate că el a avut probabil o influenţă importantă asupra elevilor, prin interesul său pentru trecutul comunităţii maghiare şi prin pasiunea sa pentru drumeţiile în natură, Szigetvári Ferenc a fost unul dintre cei opt elevi din clasă, care, după bacalaureat, au ales cariera de medic.
În 1940, s-a înscris la facultatea de medicină din Cluj. După ce a studiat un semestru la Budapesta, în octombrie 1944 a fost înrolat şi dus în Germania unde a absolvit facultatea ca soldat-student al Univesităţii Catolice Pázmány Péter, mutată la Halle. Aici s-a însurat cu Szabó Piroska care studia economie în oraşul german. După terminarea facultăţii, amândoi au fost repartizaţi la Târgu Secuiesc.
Fiica lor, Réka, s-a născut în 1948, după stabilirea în oraş. Pentru a fi mai aproape de părinţii lor care trăiau la Cluj, respectiv la Ocna Mureş, s-au mutat mai întâi la Aghireş, iar mai târziu, în 1951, la Aiud. Aici s-a născut, în 1953, fiica lor mai mică, Tünde, şi tot aici a obţinut Szigetvári Ferenc specializarea în ginecologie-obstetrică.
Începutul anilor 1960 a fost o perioadă dificilă pentru familie. Cu toate că Szigetvári Ferenc a fost considerat, atât de colegi, cât şi de pacienţi, un medic bine pregătit şi de mare omenie, una dintre pacientele sale a murit în timpul unui avort. În urma cercetării penale demarate, a fost condamnat la opt luni de închisoare, pentru omor din culpă. În paralel, s-a deteriorat şi căsnicia sa, fapt care a condus la divorţ, Szigetvári Ferenc reîncepându-şi viaţa în 1963 la Năsăud. După aceasta, i-a fost mai greu să ţină legătura şi cu fiicele sale, Réka fiind din 1966 studentă la medicină la Târgu Mureş, iar Tünde căsătorită tot la Târgu Mureş. Corespondenţa dintre membrii familiei, precum şi fotografiile făcute la întruniri, sunt păstrate de urmaşi.
Ajungând medic la spitalul orăşenesc din Năsăud, Szigetvári Ferenc aici a cunoscut-o pe Brandt Margit care era medic pediatru şi cu care s-a şi căsătorit mai târziu, stabilindu-se împreună la Huedin. Acolo, după evenimentele din 1989, a făcut parte şi din conducerea locală a UDMR, fiind şi redactorul, respectiv autorul revistei locale bisăptămânale, *Kalotaszeg*. A murit în mod tragic, din cauza unei intoxicaţii cu ciuperci, la 20 august 1991. A fost înmormântat în mormântul părinţilor săi, în cimitirul Házsongárd din Cluj.

Fotograful Szigetvári Ferenc

Interesul lui Szigetvári Ferenc s-a extins pe mai multe domenii. Dintre activităţile sale desfăşurate în timpul liber, trebuie notată în primul rând fotografia. Cu toate că nu a urmat cursuri de specialitate, el a citit tot ce avea la dispoziţie în domeniu,

dar a avut și o afinitate evidentă pentru fotografie. Pe de altă parte, a fost și un împătimit al arheologiei și al istoriei. Cu toate că în viața lui personală era mai mult retras, neavând prieteni numeroși, a luat legătura cu mulți dintre istoriografii și arheologii de vârsta lui. În timpul ședерii la Aiud, a fost în relație apropiată cu directorul de atunci al Muzeului de Istorie din oraș, Dankanits Ádám, un cercetător la nivel european al istoriei mentalităților deja în anii 1960-70. Începutul prieteniei lor este legat de cercetările arheologice din zona Aiudului, la care Szigetvári Ferenc a participat în calitate de fotograf.

Dintre istoriografi a avut o relație mai strânsă cu reprezentantul „școlii de istoriografie clujene", Csetri Elek, dar a intrat în contact și cu alți savanți ardeleni de seamă ai vremii, ca Szabó T. Attila și Jakó Zsigmond. Din fotografiile lăsate în urmă de el, reiese că în 1971 a participat împreună cu Domokos Pál Péter și Puskás Lajos la o cercetare în satele ceangăiești din Moldova, cercetare care, după cum ne dezvăluie documentele din arhivele Securității, a fost continuată și în anul următor, împreună cu Puskás Lajos și profesorul de muzică clujean Kostyák Imre.

După spusele fiicelor sale, Szigetvári Ferenc era fascinat, pe lângă fotografie, de toate noutățile tehnicii. Era primul posesor, la Aiud, al unui aparat TV alb-negru, marca Rubin 100. Cu ginerele său, Mélász-Szigetvári Ottó, a efectuat și experimente de recepție la distanță, cu antene de mari dimensiuni, cu un succes modest din cauza lipsei de semnal constant. Cu acest scop, au vizitat mai multe locuri din Ardeal, despre care credeau că ar fi promițătoare din acest punct de vedere.

Fiind un pasionat al muzicii clasice, a deținut o colecție aproape completă de muzică de operă și de simfonii ale marilor compozitori. În biblioteca sa, care nu s-a păstrat, se regăseau pe lângă lucrările și revistele de tehnică fotografică, bineînțeles și capodoperele literaturii clasice universale și maghiare.

Deja în perioada sa din Târgu Secuiesc, poseda o motocicletă IZS 350, mai târziu și-a cumpărat un autovehicul Skoda. Cu aceste mijloace de transport, a vizitat în week-end și în timpul verii locurile memorabile din Ardeal și Moldova. La nevoie, și-a reparat singur motocicleta, deoarece la vremea respectivă nu existau încă service-uri auto decât în marile orașe.

Cu ocazia excursiilor, a făcut fotografii încontinuu. A făcut o documentație în primul rând despre castele, conace, cetăți, biserici și cimitire. În general călătorea singur, dar erau cazuri când a fost însoțit de către Dankanits Ádám sau, mai târziu, de fiicele sale.

În pofida penuriei anilor de după război, Szigetvári Ferenc a avut grijă să modernizeze încontinuu echipamentul său de tehnică fotografică. A fotografiat de la început cu aparate foto tip Leica (cu format 24 x 36 mm). Aceste aparate permiteau o schimbare mai rară a filmului în timpul fotografierii. Un film conținea 36-42 de imagini și acest lucru însemna un avantaj enorm în timpul călătoriilor. La început a fotografiat cu un aparat Kodak Retina, mai târziu cu Zorkij C (copie Leica) și Kiev (copie Contax). Aceste aparate aveau deja obiective interschimbabile. Până la urmă, a reușit să achiziționeze un mult dorit aparat de performanță, un Praktica LLC semiautomat, cu cele trei obiective aferente (obiectiv normal, teleobiectiv și obiectiv superangular). Cu aceste aparate, putea să fotografieze în sfârșit mai rapid și aproape fără limite. Și-a developat singur filmele și a realizat fotografiile în laboratorul propriu pe care l-a amenajat acasă, în mod profesional. A avut grijă și de arhivarea și documentarea fotografiilor.

În decembrie 1975, autoritățile au făcut o percheziție la domiciliul lui Szigetvári Ferenc, în urma unui denunț referitor la „deținere și distribuire a unor cărți și fotografii pornografice", respectiv la „efectuare a unor avorturi ilegale". Cei trei perchezitori, care au scotocit prin locuință și în mașina lui, nu au găsit instrumente medicale necesare pentru avort, dar au confiscat patru publicații despre istorie, respectiv 300 de fișe și 83 de fotografii făcute de Szigetvári.

Din punctul de vedere al organelor Securității, Szigetvári Ferenc reprezenta un pericol potențial. I-au deschis un dosar în 1976 și, conform documentelor studiate în arhivele securității, a fost monitorizat până la 1981. Numele său conspirativ – după practica cunoscută – a fost constituit din inițialele numelui său și un nume ales oarecum în mod cinic: „Fotograful".

Szigetvári Ferenc nu a fost membru de partid, fapt care l-a făcut din start un element suspect. Pe baza percheziției și a denunțurilor la adresa lui, oamenii Securității s-au văzut confirmați în suspiciunea lor că Szigetvári desfășoară o activitate „naționalist-iredentistă", deținând cărți cu conținut „ostil", din care a făcut și notițe. I-a agravat situația și faptul că obișnuia să emită opinii neconcordante cu poziția puterii în legătură cu monumente și locuri istorice, fără menajamente. Faptul că a participat la cercetări privind ceangăii din Moldova și că a

colaborat cu Puskás Lajos și cu alți intelectuali de seamă din acea perioadă, au fost interpretate ca „naționalism, șovinism și iredentism". Aceste calificative nu ne surprind dacă avem în vedere că scopul suprem al statului comunist român era preluarea controlului total asupra societății, dar și asimilarea minorităților naționale.

Tentativele lui Szigetvári Ferenc, pentru recuperarea obiectelor confiscate, concomitent cu mobilizarea relațiilor sale, au dus la numeroase interogatorii neplăcute, cu un succes limitat. Organelor Securității le era teamă că el dorește să prelucreze sistematic și să publice rezultatele cercetărilor sale realizate de-a lungul deceniilor, despre moștenirea arhitecturală a maghiarilor din România, punând astfel în mod indirect sub semnul întrebării poziția oficială cu privire la întâietatea poporului român. Szigetvári trebuia să-i convingă pe cei care îl interogau, în primul rând că el și-a făcut fotografiile și notele pentru el însuși, pentru o cunoaștere mai aprofundată a zonei unde trăiește, și nu avea de gând să ducă o cercetare în sensul academic, nici de a publica rezultatele acestora. Cu toate că nu a reușit să disipe neîncrederea față de persoana sa, cu tenacitatea lui a obținut – cu prețul unei declarații făcute în sensul recunoașterii neconformității cărților confiscate cu directivele de partid – un rezultat parțial, notele și fotografiile fiindu-le returnate. Dintre cărțile confiscate definitiv, Szigetvári a regretat cel mai mult volumul IV al monografiei lui Orbán Balázs, *A Székelyföld leírása* (Descrierea Țării Secuiești), pentru că acest volum i-a fost de mare folos în planificarea călătoriilor sale și în documentarea ulterioară a fotografiilor.

Moștenirea lui Szigetvári Ferenc

Colecția din moștenirea lui Szigetvári Ferenc constă din câteva sute de fotografii, 6 000 de negative, precum și un dosar cu notițe despre monumentele și locurile istorice din Ardeal și Moldova, clasificate după regiuni, realizate pe baza literaturii de specialitate. Unele notițe trec în revistă fotografiile realizate într-un loc anume. Majoritatea fotografiilor se leagă de locurile în care a trăit în anumite perioade ale vieții sale și se încadrează în timp între anii 1951 și 1991.

Szigetvári Ferenc i-a încredințat personal colecția sa lui Csetri Elek, care a păstrat-o mulți ani. După ce și-a dat seama că nu va mai avea timp s-o prelucreze, i-a încredințat-o vărului său, istoricul de artă din Secuime, Jánó Mihály. Ținând seama de interesul unui public mai larg, colecția a ajuns, prin intermediul lui Jánó Mihály, în posesia Muzeului Național Secuiesc. Digitalizarea, ca și ambalarea negativelor în hârtie cu pH neutru, este munca lui Szőcsné Gazda Enikő și a subsemnatei, și a fost finalizată în 2021. În cursul identificării negativelor, ne-am bazat în primul rând pe notele lui Szigetvári Ferenc, de pe fișe, dar ne-au ajutat mult și urmașii lui și apropiații acestora. În rezoluție redusă, o parte a colecției se poate vedea și pe site-ul muzeului. Intenția noastră este ca în viitor colecția Szigetvári, împreună cu colecția de fotografii a muzeului, să fie accesibilă în rezoluție mare, pentru oricine, cu posibiltatea de a face comentarii pe o interfață interactivă.

Unde am avut și imaginea developată, am folosit de regulă copia scanată a fotografiei pe hârtie, dar de cele mai multe ori am recurs la imaginile negative. În procesul fotografiei tradiționale, negativul constituie material brut, pentru că în cursul developării există mai multe posibilități de a obține versiunea finală. Pentru a rămâne fideli sursei, am decis, împreună cu graficianul acestui volum, să recurgem la posibilitățile la fel de diverse, oferite de prelucrarea digitală a imaginii, numai când acest lucru este inevitabil. În afara scanării cu care, fără doar și poate, am influențat imaginile finale, am efectuat modificări pe fotografii numai în cazul în care am avut de-a face cu un defect ce se putea corecta ușor și care deteriora în mod evident calitatea imaginii.

În privința legendei, la diapozitivele care reprezintă monumente de arhitectură sau locuri, am indicat locul și data realizării imaginii, iar la fotografiile care reprezintă persoane, am indicat pe lângă tematică – în cazul în care putea fi stabilit – și numele persoanelor.

Din punct de vedere tematic, cea mai mare parte a colecției este constituită din fotografii despre arhitectură și despre viața privată. Aceste imagini, cu toate că se regăsesc de multe ori pe aceeași peliculă, se deosebesc în mod evident din punctul de vedere al intenției autorului. Prima categorie de fotografii a fost realizată motivat de o curiozitate intelectuală și pentru documentare, cu scopul de a le prezenta unui public mai larg, a doua categorie era destinată pentru o utilizare restrânsă, pentru comemorarea evenimentelor de familie sau a idilei cotidiene. Prin fotografiile de grup, Szigetvári Ferenc nu a înregistrat

numai momentele festive, ci a simțit nevoia de a imortaliza și momentele banale ale vieții de zi cu zi.

Cu toate că din punct de vedere estetic, dintre piesele colecției se remarcă în special portretele și, în mod deosebit, cele de copii, putem fi siguri că Szigetvári considera fotografiile sale despre moștenirea arhitecturală drept elementele cele mai importante, ce merită să fie păstrate în colecții publice. Însă deceniile trecute de la nașterea fotografiilor de familie, dispariția acelei epoci „în ceața istoriei", respectiv schimbările intervenite în științele sociale, au readus în centrul atenției și fotografiile private. Aceste „suveniruri" își au locul lor în sfera publică deoarece sunt pe de o parte surse de informație, pe de altă parte oferă imagini despre cotidianul acelei epoci, despre acel segment al vieții, care, fiind o banalitate pentru contemporani, nu prezenta/prezintă interes pentru colecțiile publice. Fotografiile ne ajută și în rememorarea trecutului sau în a ne apropia de trecut din punct de vedere estetic și sentimental, pentru cei care nu au avut ocazia să-l cunoască.

Pe când în secolul XIX numai elita contemporană era considerată actor al istoriei, iar istoria era una cu istoria evenimentelor care au influențat existența statelor, respectiv istoria instituțiilor statului, în ziua de azi activitățile cotidiene și cei care le trăiesc, lumea materială a acestora, modul lor de viață și universul lor mental constituie de asemenea obiectul științelor sociale. Odată cu succesul microistoriei, modul de autoexpresie la persoana întâi se bucură de o atenție sporită. Documentele cu caracter personal, din a doua jumătate a secolului XX, sunt deosebit de importante, fiindcă în timp ce „istoria mare" și spațiul său discursiv puteau fi schimbate încontinuu după concepții ideologice, istoria personală a rezistat acestora. Prin diversitatea lor, micile istorii oferă un contrapunct al „marii istorii".

Pe lângă documentele personale (intime) sau împreună cu ele – depășind funcția obișnuită a ilustrării – fotografia personală a devenit un izvor pentru cercetările istorice. Privind fotografiile ce documenteză evenimentele vieții cotidiene, avem șansa de a forma o imagine multidimensională a trecutului, care – din cauza preponderenței istoriei politicii, chiar și în istoriografia contemporană – ar rămâne dealtfel una foarte limitată. Cunoștințele noastre privind anul revoluționar 1956 sunt îmbogățite cu imagini idilice de pe țtrand, despre plimbatul cu bicicleta sau cântatul la pian. În pofida variațiunilor posibile infinite, „oamenii polaroid" au fotografiat în mod surprinzător de asemănător evenimentele considerate demne de imortalizat. Prin urmare, microistoriile relevate prin fotografii permit concluzii valabile și într-un context mai larg.

Valoarea documentară a fotografiilor este asigurată și de faptul că, pe când documentele scrise necesită o muniționasă critică a surselor, credibilitatea fotografiilor private este mai evidentă. Aceste imagini au fost făcute în mod normal pentru un cerc restrâns, cu scopul de a imortaliza cât mai fidel posibil momentul. Tematica lor este atât de banală, încât nu avem motive să credem că ceea ce se vede în imagine nu este o parte a realității trecute. Pe de altă parte, este evident că o fotografie „nu spune mai mult decât toate vorbele", pentru că fotografia nu poate vorbi. Tocmai din acest motiv trebuie s-o facem să vorbească și în consecință nu putem să neglijăm nici narațiunea și sursele orale.

Szigetvári Ferenc a cutreierat și a documentat sistematic tot ce a rămas din moștenirea arhitecturală a Transilvaniei. S-a dus de mai multe ori și în Moldova unde, pe lângă mănăstiri, a reușit să facă fotografii și despre ceangăii de acolo. A considerat că rezultatele expedițiilor sale în căutarea monumentelor ar putea fi valorificate de cercetările în istoria artei. Într-un articol publicat de el în revista redactată de prietenul său Huszár Sándor, *A Hét*, și-a exprimat părerea că ar fi de folos consilierea și orientarea spre cercetarea științifică a celor aproximativ câteva sute de fotografi amatori care fotografiază monumente. La momentul publicării articolului, în 1967, el avea deja o activitate în acest sens de două decenii, iar colecția sa număra sute de fotografii. Considera că „o parte dintre acestea ar fi deosebit de utilă pentru istoricii de artă și în unele cazuri ar putea oferi informații unice". A menționat ca exemplu pozitiv pe istoricul de artă clujean, Virgil Vătășianu, care a realizat o lucrare de-a lui cu ajutorul fotografiilor sale. O altă motivație pentru acest articol, era faptul că publicațiile din epocă erau slab ilustrate cu fotografii. El considera că acest neajuns se datorează mai degrabă lipsei de interes și lipsei de comunicare dintre fotografii amatori și oamenii de știință, decât lipsei fotografiilor.

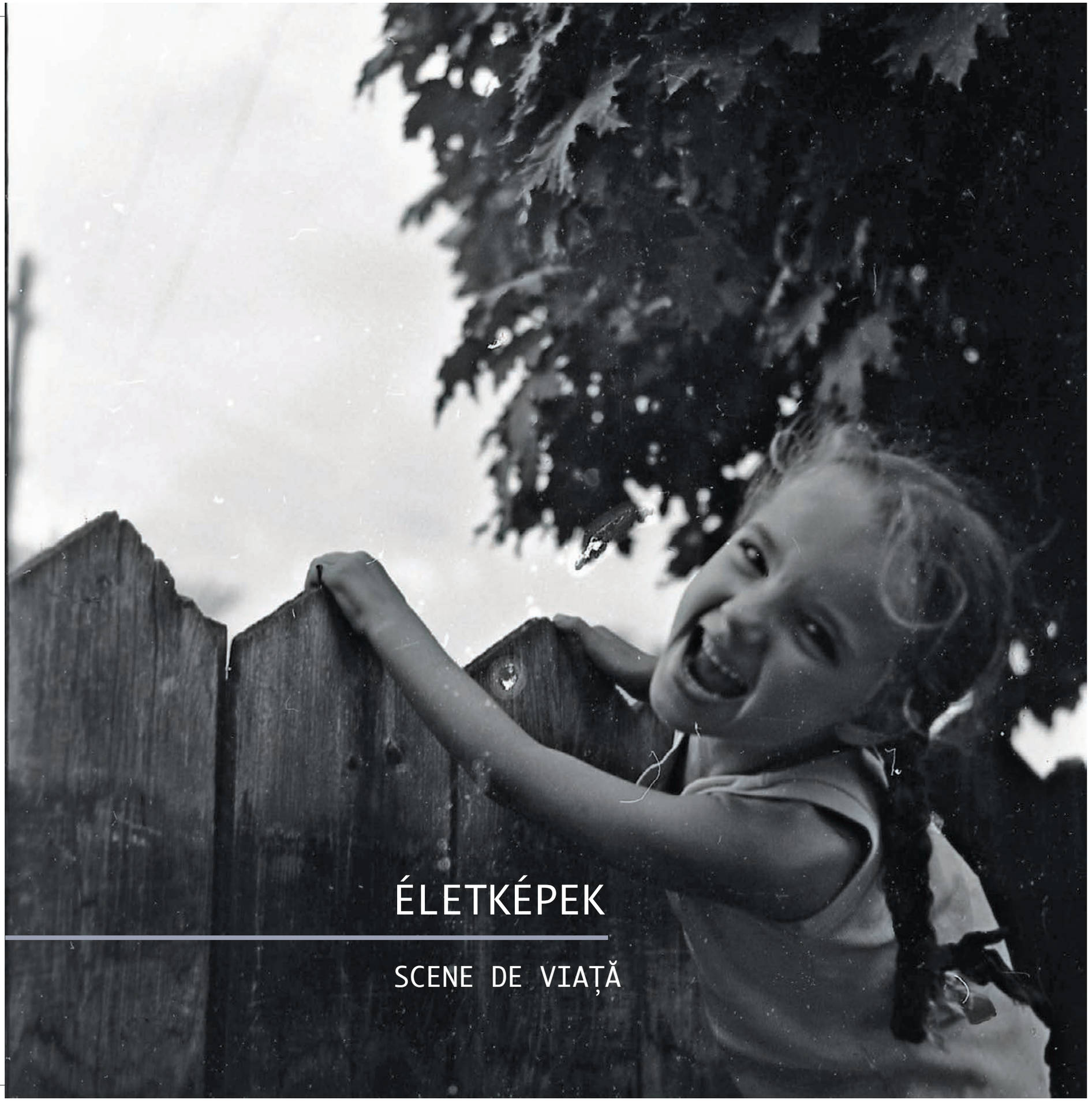
În afara cazului Vătășianu, fotografiile lui Szigetvári au fost valorificate științific de mai multe ori. Imaginile sale au fost reproduse în mai multe publicații ocazionale, ca ilustrații pentru articole științifice sau de popularizare. Câteva fotografii ale lui au fost expuse și la Muzeul de Istorie din Aiud.

Articolul său din *A Hét*, dar și procesele verbale ale interogatoriilor, păstrate în arhivele Securității, dovedesc că era un colecționar pasionat, la fel ca majoritatea istoricilor amatori, dar ar fi lăsat prelucrarea sistematică a documentației mai degrabă pe seama specialiștilor în domeniu. Așa trebuie interpretat și gestul său de a încredința devreme colecția, împreună cu notițele sale, lui Csetri Elek. Articolele sale de istoria artei însă, publicate după 1989 în revista *Kalotaszeg*, indică și o tendință de sintetizare, din când în când. Aceste articole oferă o descriere bine documentată și ilustrată cu fotografii proprii, ale bisericilor reformate din Văleni, Dorolțu, Aghireș, respectiv a castelului din Aghireș.

În zilele noastre, importanța acestei colecții documentare este și mai mare din punctul de vedere al istoriei artei și al arhitecturii, datorită deteriorării și transformării ulterioare a clădirilor. Faptul că principalii beneficiari ai celor 40 000 de fotografii digitalizate și ai celor 150 000 de fotografii din colecție sunt istoricii artei și arhitecții care au nevoie, pentru a demara o renovare, de cercetări aprofundate, iar fotografia oferă informații esențiale în acest sens, dovedește o reală utilitate a acestei colecții. Îmi exprim speranța că și acest catalog va contribui ca moștenirea lui Szigetvári Ferenc să ajungă parte a gândirii noastre despre trecut și a cunoașterii colective.

În realizarea albumului, publicat de Muzeul Național Secuiesc, au contribuit: Péter Alpár (grafică), Szőcs Imre (traducere), Mélász-Szigetvári Réka și Mélász-Szigetvári Ottó (contribuție cu informații suplimentare), Szőcsné Gazda Enikő (lectorare), Szabó Enikő (corectura). Redactarea și publicarea albumului au fost finanțate de către Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.

Both Noémi Zsuzsanna

ÉLETKÉPEK

SCENE DE VIAȚĂ

Szigetvári Ferenc családja – Négy generáció együtt / 1987
Álló sor (balról jobbra): Szigetvári Ferenc, Mélász-Szigetvári Ottó, Mélász-Szigetvári Andrea, Chiciudean János
Ülő sor: Brandt Margit, Mélász-Szigetvári Réka, Szigetvári Ida, Szigetvári (Chiciudean) Tünde
Elöl: Ifj. Mélász-Szigetvári Ottó és Chiciudean Emmi

Familia lui Szigetvári Ferenc – Patru generații împreună
Stau (de la stânga la dreapta): Szigetvári Ferenc, Mélász-Szigetvári Ottó, Mélász-Szigetvári Andrea, Chiciudean János
Șed: Brandt Margit, Mélász-Szigetvári Réka, Szigetvári Ida, Szigetvári (Chiciudean) Tünde
În prim plan: Mélász-Szigetvári Ottó jr., Chiciudean Emmi

Szülészet az 1950-es években
Maternitate în anii 1950

A nagyenyedi kórház szülészeti kórterme – Szigetvári Piroska / 1953
Salonul de maternitate al spitalului din Aiud – Szigetvári Piroska

Fürdetés lavórban / 1953
Baie în lighean

Fürdetés műanyag teknőben / 1988
Baie în covată de plastic

Fürdés teknőben – Szigetvári Tünde / 1954
Baie în covată – Szigetvári Tünde

Lázmérés kiságyban / 1955
Măsurarea temperaturii în pătuț

Gyerekzsúr – Szigetvári Réka 7. születésnapja / 1955
Ziua de naştere a lui Szigetvári Réka

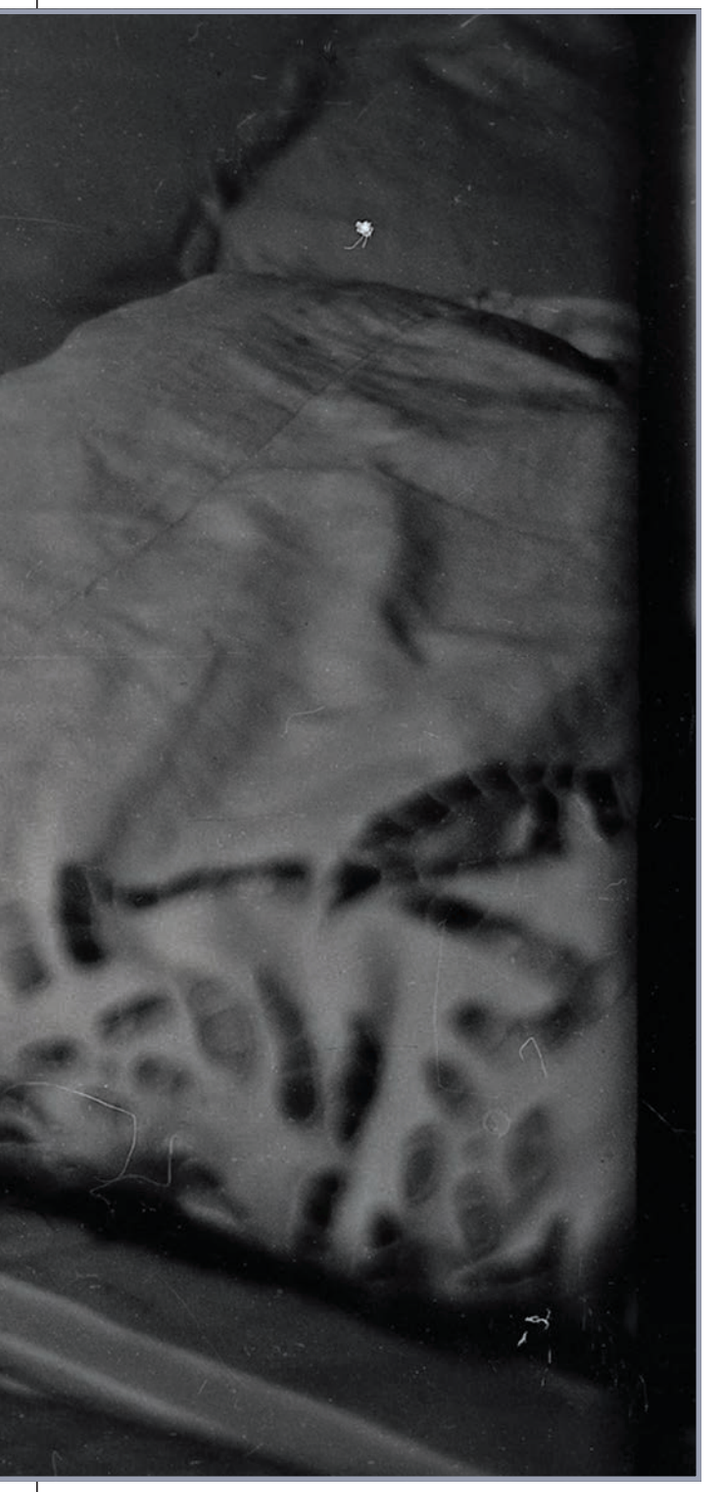

Bilin – Szigetvári Tünde / 1955
Pe oala de noapte – Szigetvári Tünde

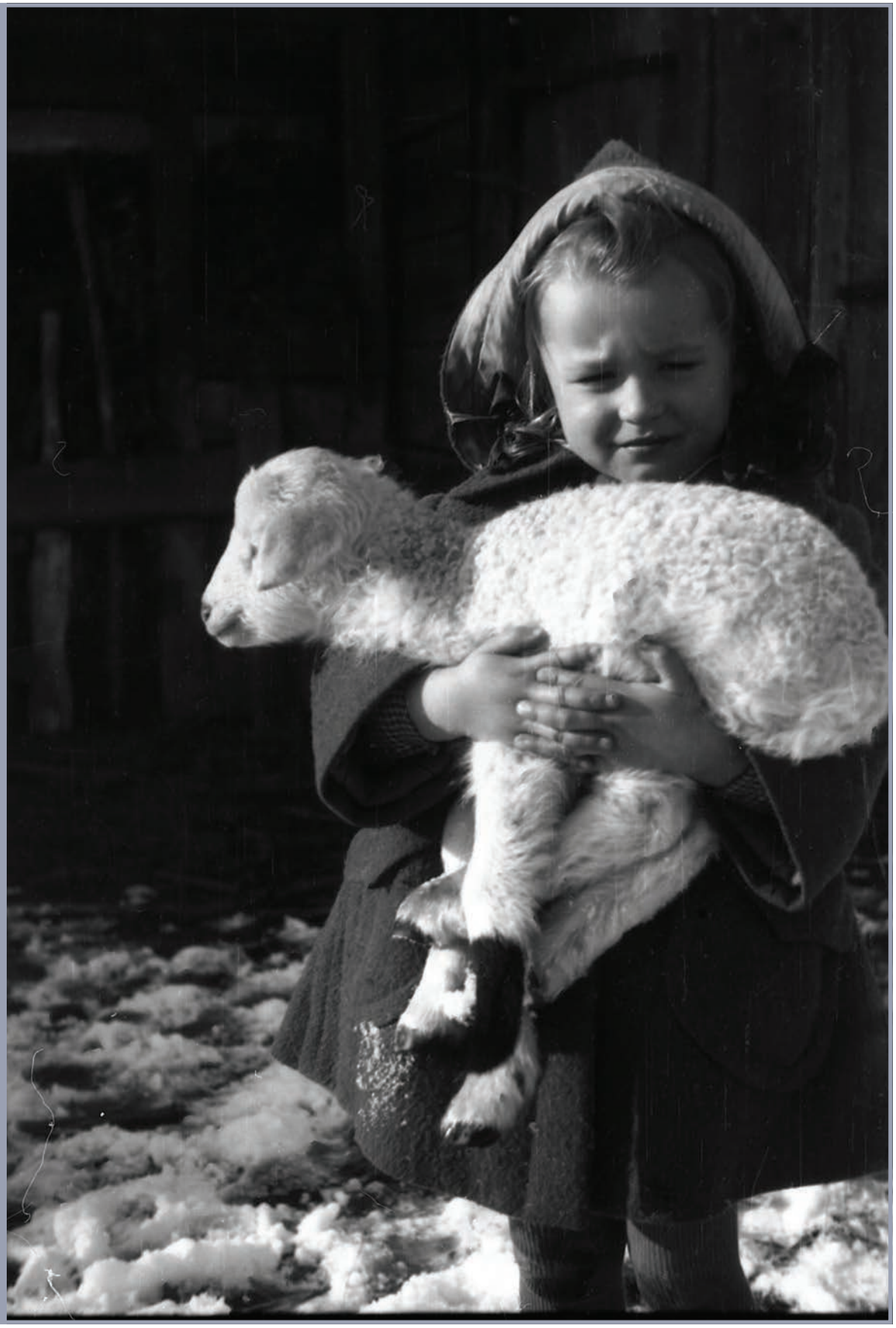

Gyerek állókában / 1981
Copil în cărucior

Elalvás előtt – Szigetvári Tünde / 1956
Înainte de somn – Szigetvári Tünde

Kisgyerek báránnyal –
Szigetvári Réka / 1952
Copil cu miel – Szigetvári Réka

Zuhanyozás a nagyenyedi strandon – Szigetvári Tünde / 1956
Duș la ștrandul din Aiud – Szigetvári Tünde

Tánc – Szigetvári Réka
és barátnője / 1954
Dans – Szigetvári Réka și
prietena sa

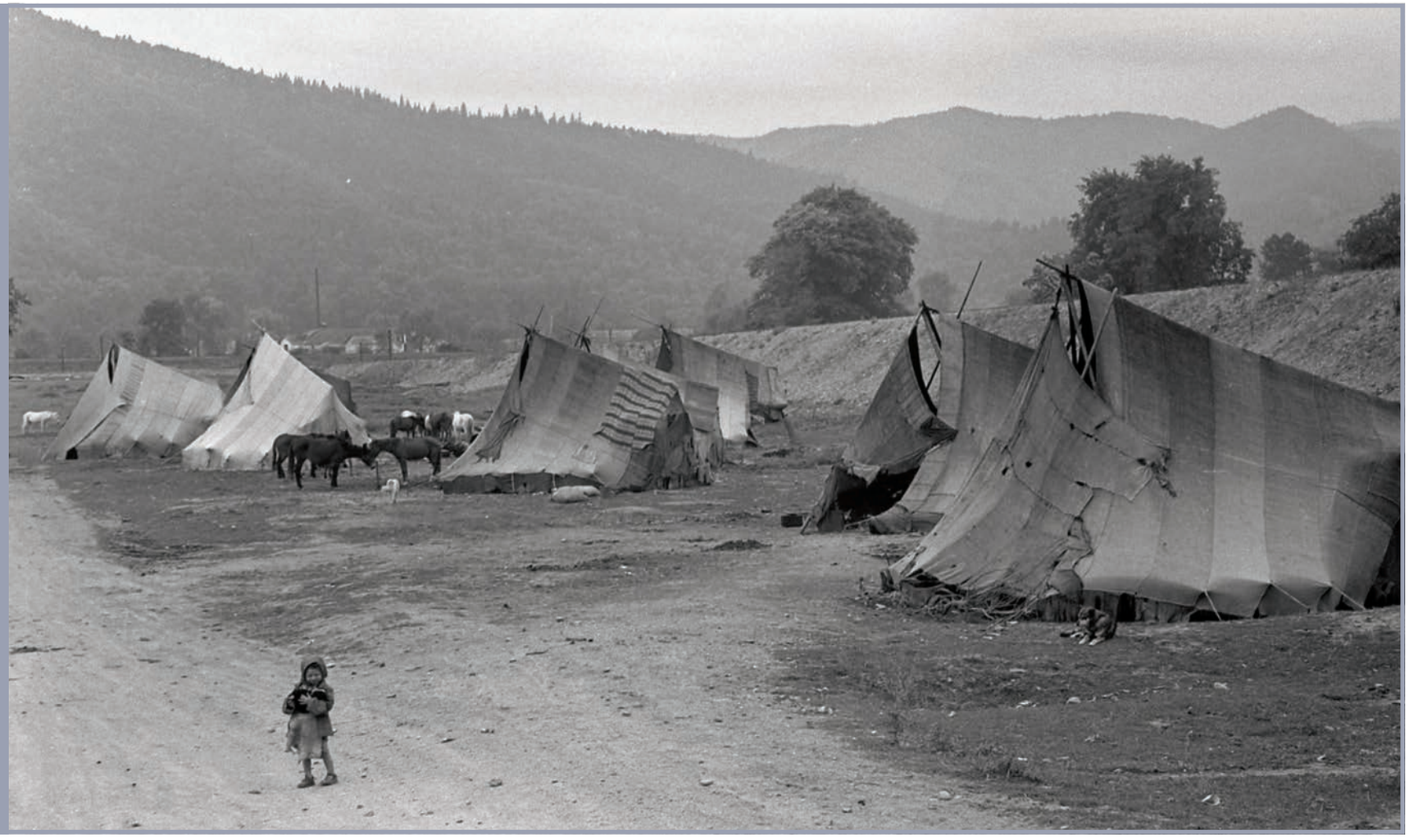

Szánkózás – Szigetvári Réka és Szigetvári Tünde / 1950-es évek
Bucurii de iarnă – Szigetvári Réka și Szigetvári Tünde

Családi kép Egeresen babával – Zoltán Judit és Zoltán Béla nagyapjukkal / 1953
Fotografie de familie cu bebeluș la Aghireș – Zoltán Judit și Zoltán Béla cu bunicul lor

Roma sátortábor Karácsonkőn / 1956
Șatră țigănească la Piatra Neamț

Roma gyerekek Karácsonkőn / 1956
Copii romi la Piatra Neamț

Háromkerekű biciklin / 1956
Cu tricicletă

Rollerrel – Szigetvári Tünde / 1960
Cu trotineta – Szigetvári Tünde

Gyerekszínház a nagyenyedi rajztanár, Szász Árpád udvarán / 1955
Teatru de copii în curtea profesorului de desen, Szász Árpád

Zongorázás – Szigetvári Réka és Szigetvári Tünde / 1956
La pian – Szigetvári Réka şi Szigetvári Tünde

Idill / 1982
Idilă

Hógolyózás Szász Árpád udvarán / 1955
Bulgărit în curtea lui Szász Árpád

Első iskolai napon, hazafelé jövet – Szigetvári Réka / 1955
Prima zi la școală, în drum spre acasă – Szigetvári Réka

Moldvai iskola / 1956
Școală în Moldova

Pionírok magyaros viseletben a nagyenyedi Bethlen Gábor Kollégium udvarán / 1955
Pionieri în haine ungurești în curtea Colegiului Bethlen Gábor din Aiud

Elsősegélynyújtás tanfolyam a Nagyenyedi Bethlen Gábor Kollégiumban / 1960
Curs de prim ajutor în Colegiul Bethlen Gábor din Aiud

1119.

PARTIDUL
MUNCITORESC ROMÂN
1 Mai Ziua
oamenilor

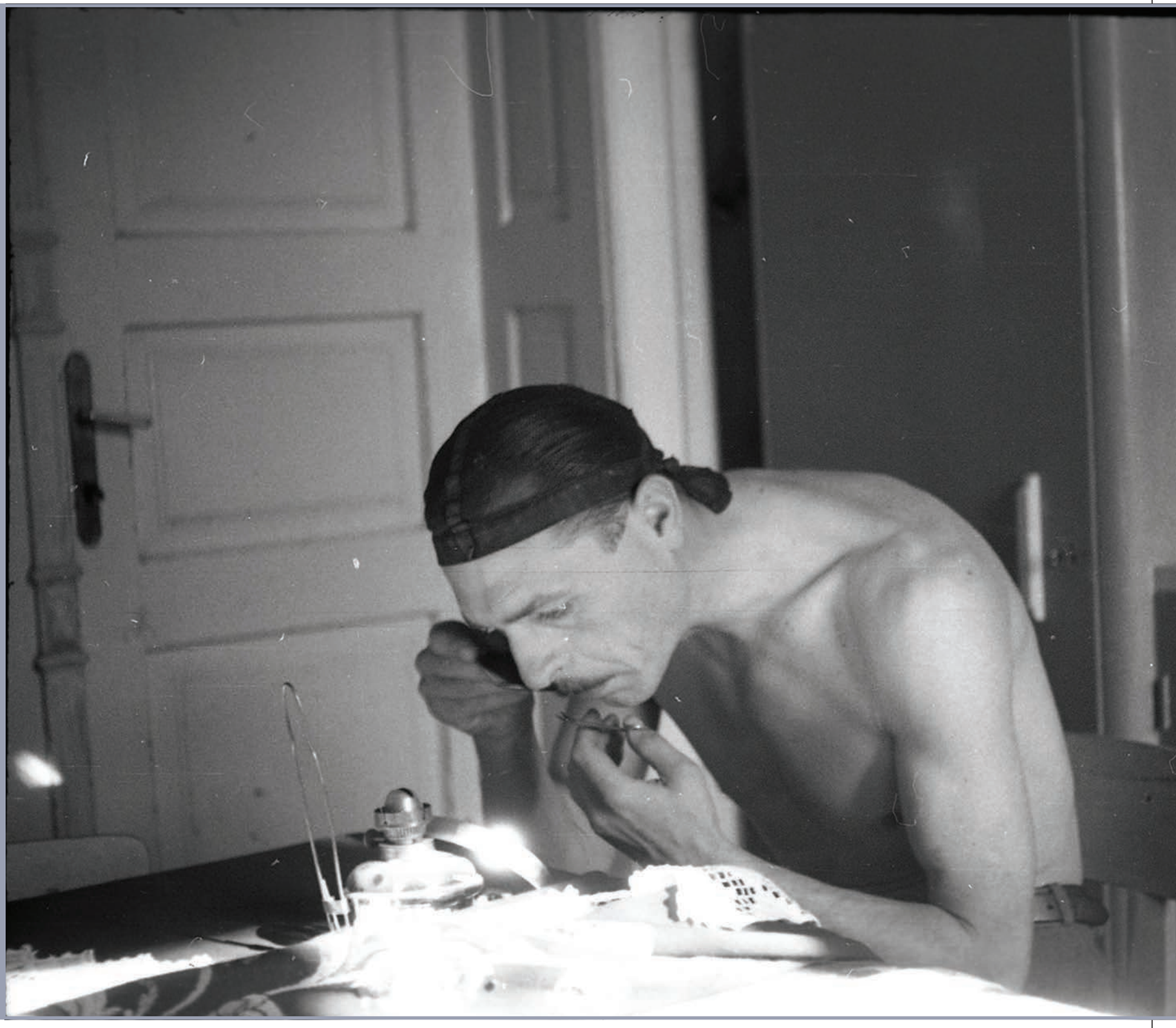

Ideológiai képzés május 1-jén / 1962
Formare ideologică la 1 mai

Első televízió – Asztalos Gábor távolsági vétel kísérlete / 1959
Primul televizor – experiment de recepție la distanță a lui Asztalos Gábor

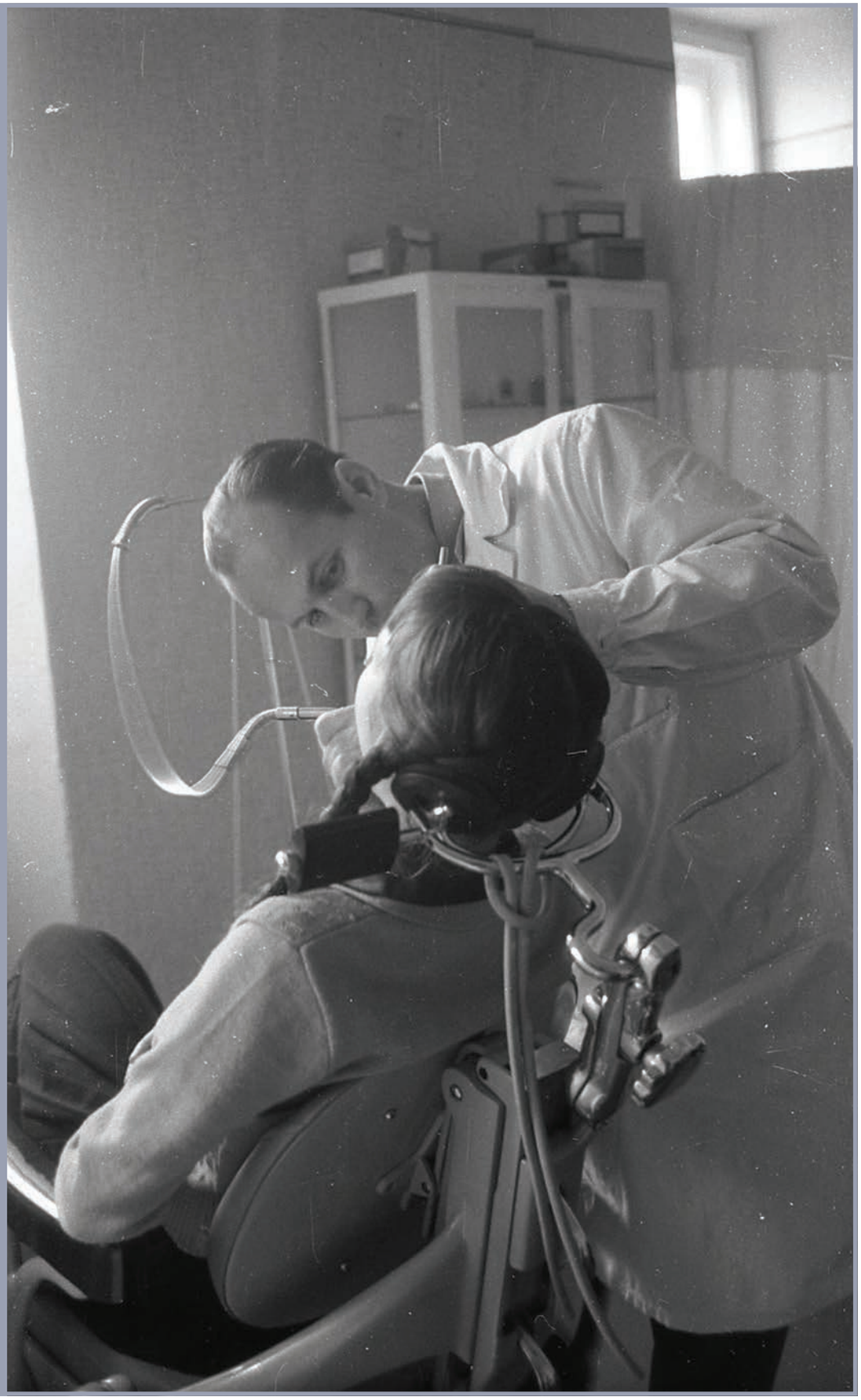

Szépítkezés – Szigetvári Ferenc / 1955
Toaletă – Szigetvári Ferenc

Pihenő / 1956
Pauză

Fogorvosi rendelőben / 1960
La dentist

Műtét közben / 1963
În timpul operației

Mosás / 1963
La spălat

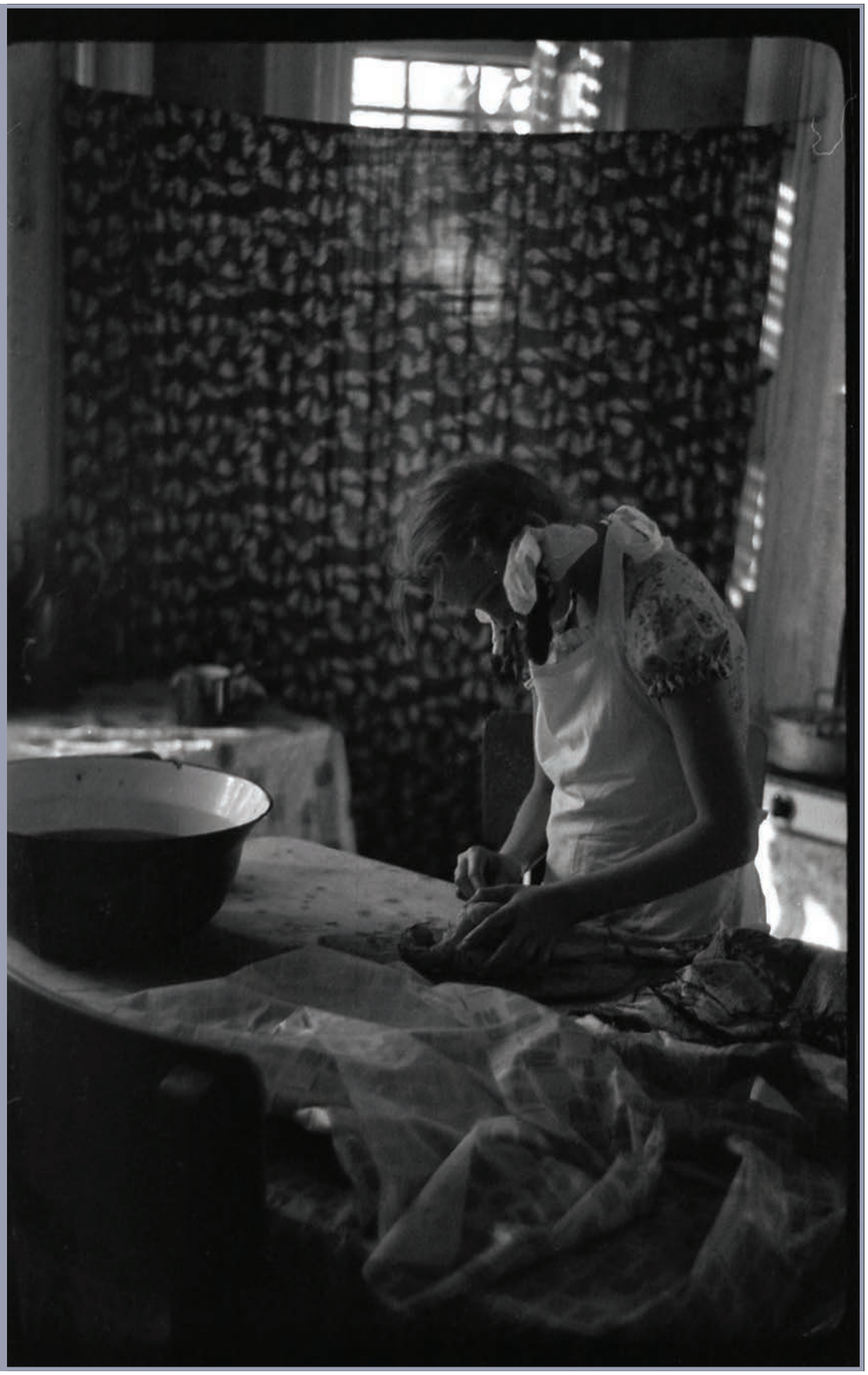
Mosogatás / 1963
Spălarea vaselor

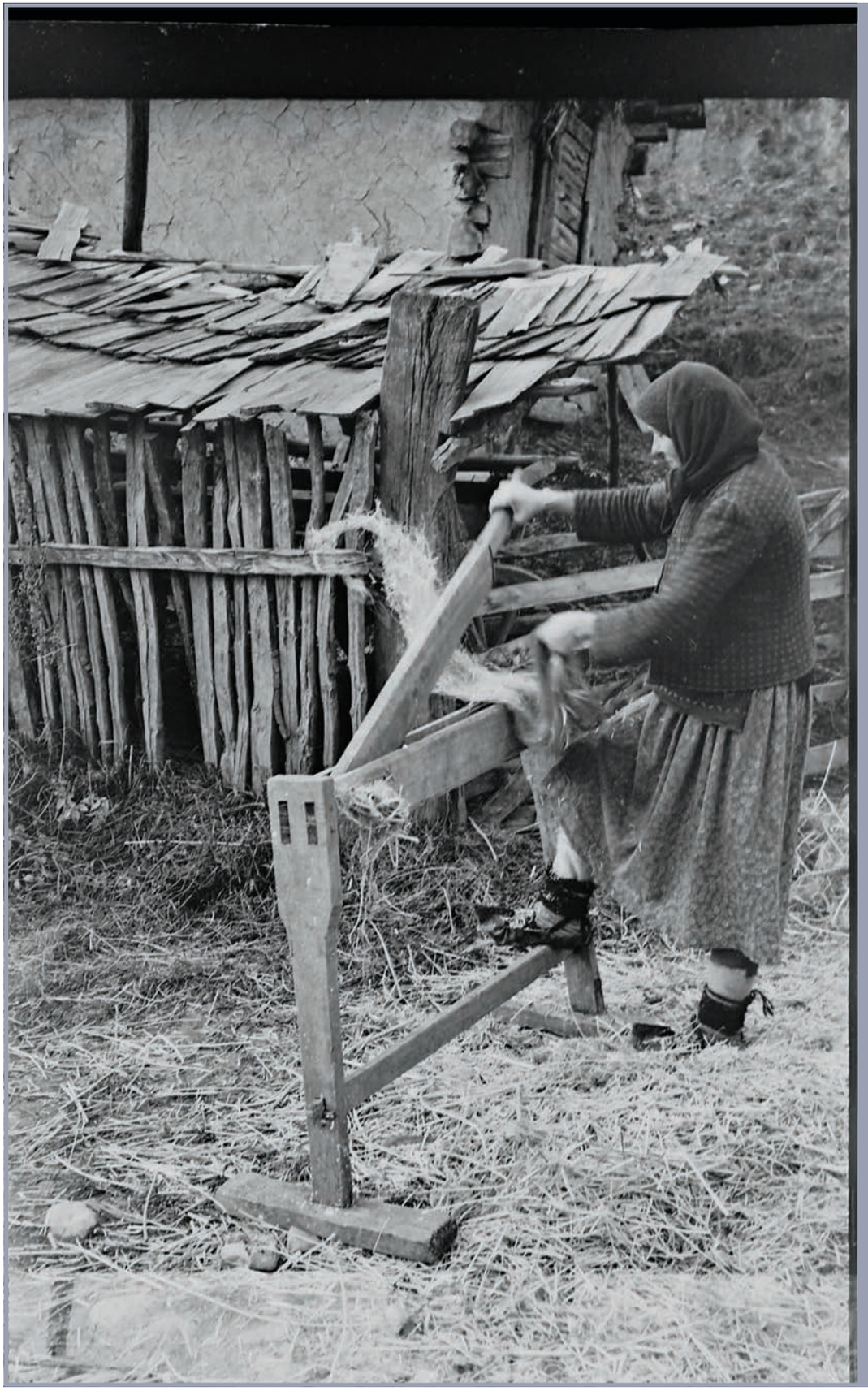
Disznóvágás / 1952
Tăiatul porcului

Szénégetés Páván / 1971
Cărbunari la Pava (azi: Zăbala)

Kopasztás – Szigetvári Réka / 1963
Despănat – Szigetvári Réka

Tilolás Páván / 1972
Melițatul cânepii la Pava (azi: Zăbala)

Tutajozás / 1956
Plutărit

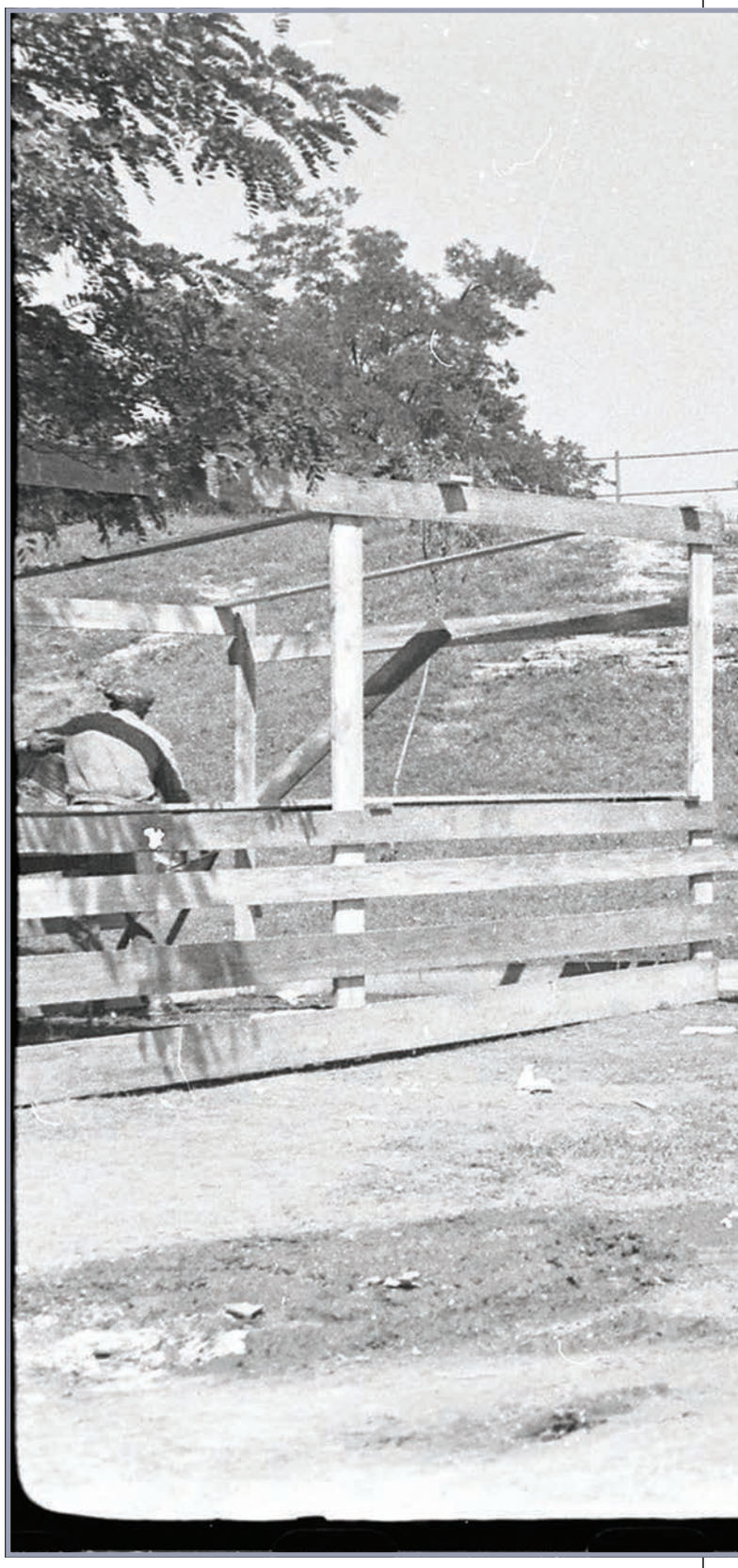
Dankanits Ádám és felesége, Edit *Utunk*ot olvas a nagyenyedi parkban / 1958
Dankanits Ádám și nevasta sa, Edit citește revista *Utunk* în parcul din Aiud

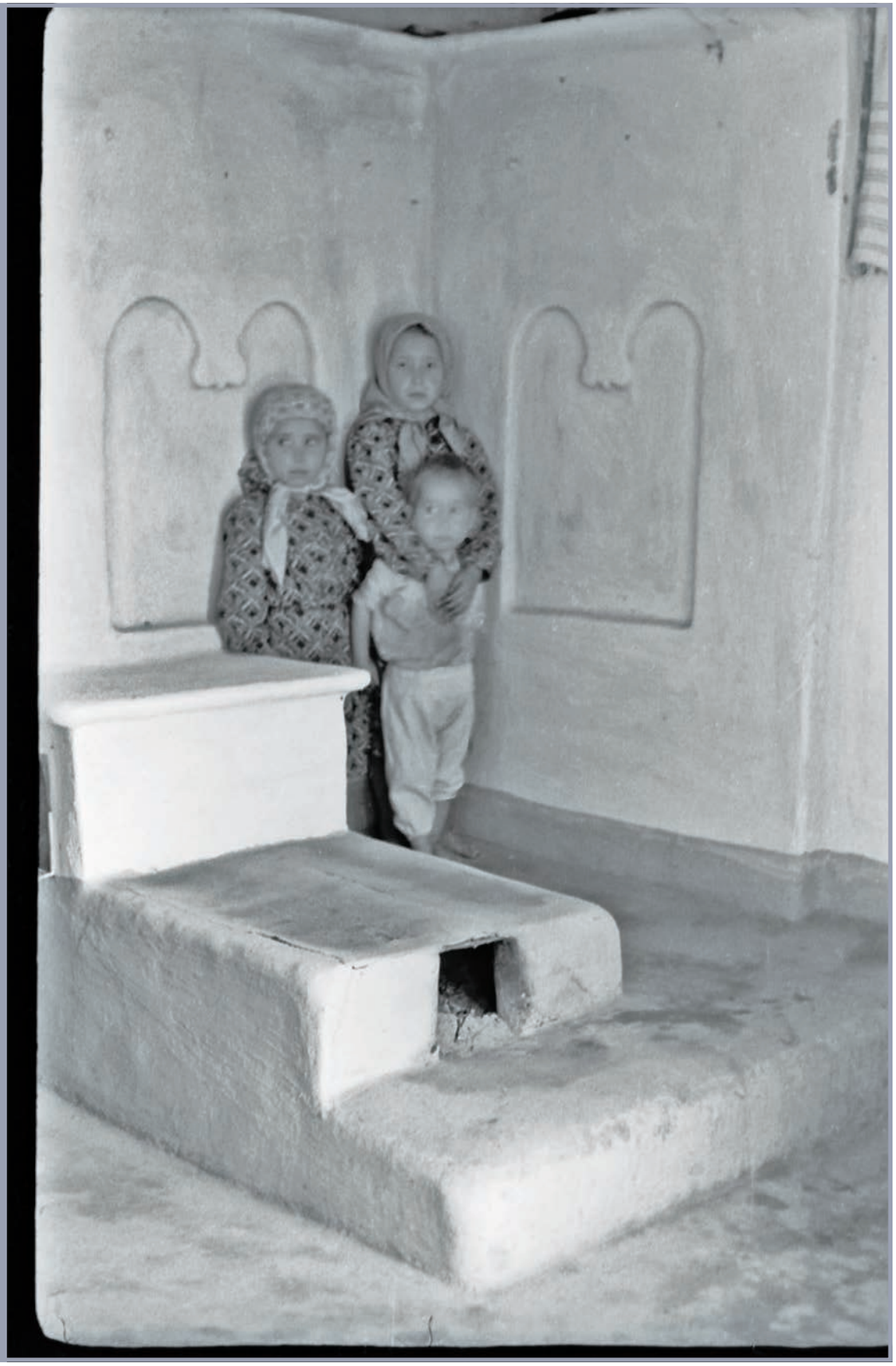
Lerobbant mentőautó / 1955
Salvarea în pană

„Éljen a Román Munkáspárt” / 1957
„Trăiască Partidul Muncitoresc Român”

TRAIASCA
PARTIDUL
MUNCITORESC
ROMIN.

Lészpedi tapasztott tűzhely / 1956
Vatră muruită la Lespezi

Moldvai csángó viselet / 1956
Port popular ceangău

Kalotaszegi viselet / 1956
Port popular din zona Călatei

Torockói viselet / 1957
Port popular din Rimetea

Gumidefekt / 1958
Pană de cauciuc

Védősisakban a Feleki-tetőn – Szigetvári Réka / 1960
Cu cască de protecție pe culmea Feleacului – Szigetvári Réka

Piknik a szabadban / 1964
Picnic în aer liber

Domokos Pál Péter (balról) és Puskás Lajos (jobbról) moldvai gyűjtés közben / 1971
Domokos Pál Péter (la stânga) și Puskás Lajos (la dreapta) la muncă de teren în Moldova

Csoportkép Moldvában / 1971
Bal szélen Szigetvári Ferenc, jobb szélen, Domokos Pál Péter, középen Puskás Lajos
Fotografie de grup în Moldova
La stânga Szigetvári Ferenc, la dreapta, Domokos Pál Péter, la mijloc Puskás Lajos

Szervátiusz Jenő (széken) és Szervátiusz Tibor (földön) a Tamási Áron-emlékművet faragja Farkaslakán Puskás Lajos társaságában / 1972
Szervátiusz Jenő (șezând pe scaun) și Szervátiusz Tibor (șezând pe pământ) sculptează la Lupeni (jud. Harghita) în compania lui Puskás Lajos

Lakatos Demeter moldvai csángó költő dolgozószobájában / 1972
Lakatos Demeter, poet ceangău în biroul său

Feketetói vásár / 1974
Târgul de la Negreni

Dankanits Ádám temetése / 1977
Înmormântarea lui Dankanits Ádám

Kirándulás / 1975
Excursie

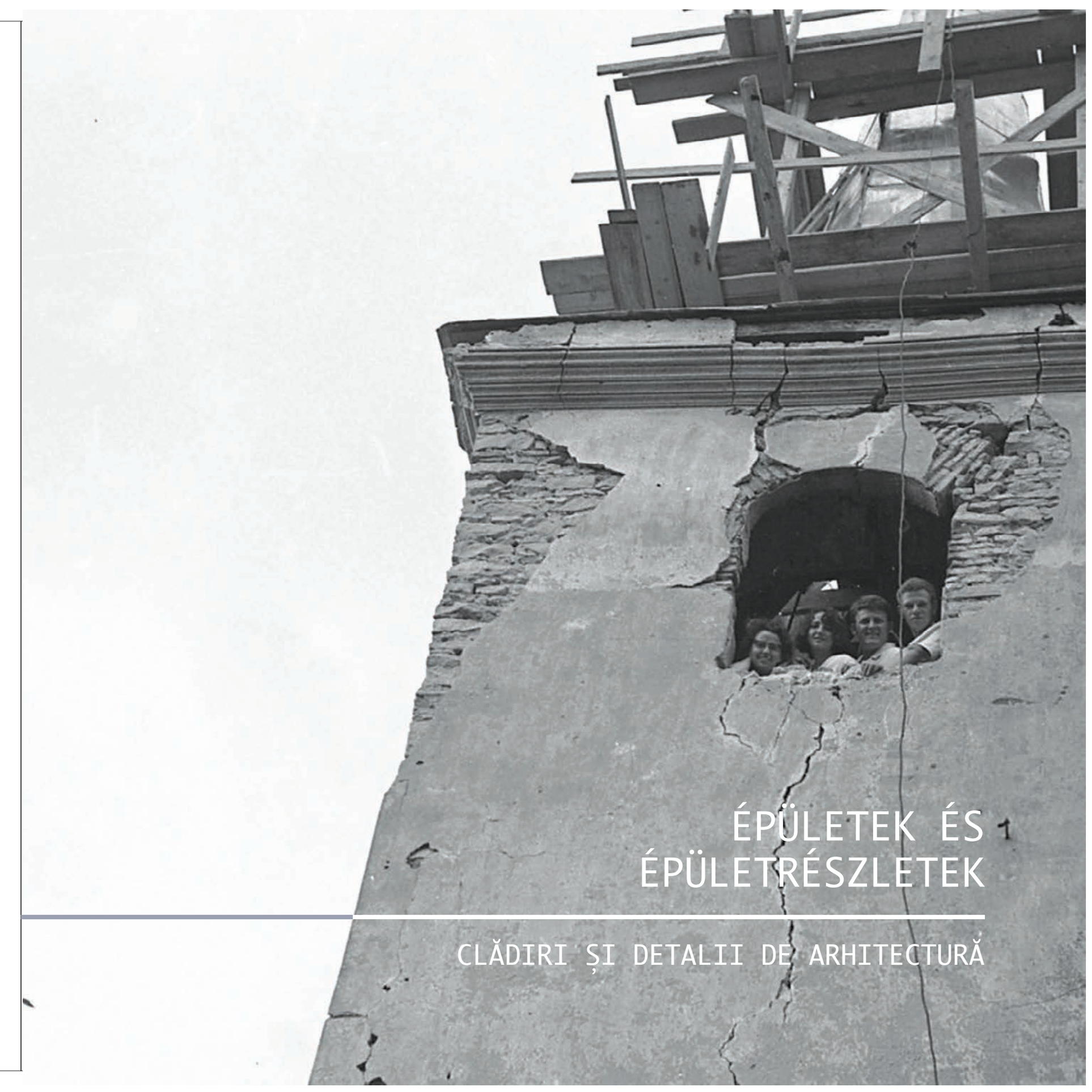
Kirándulás / 1989
Excursie

Szignó / 1987
Semnătură

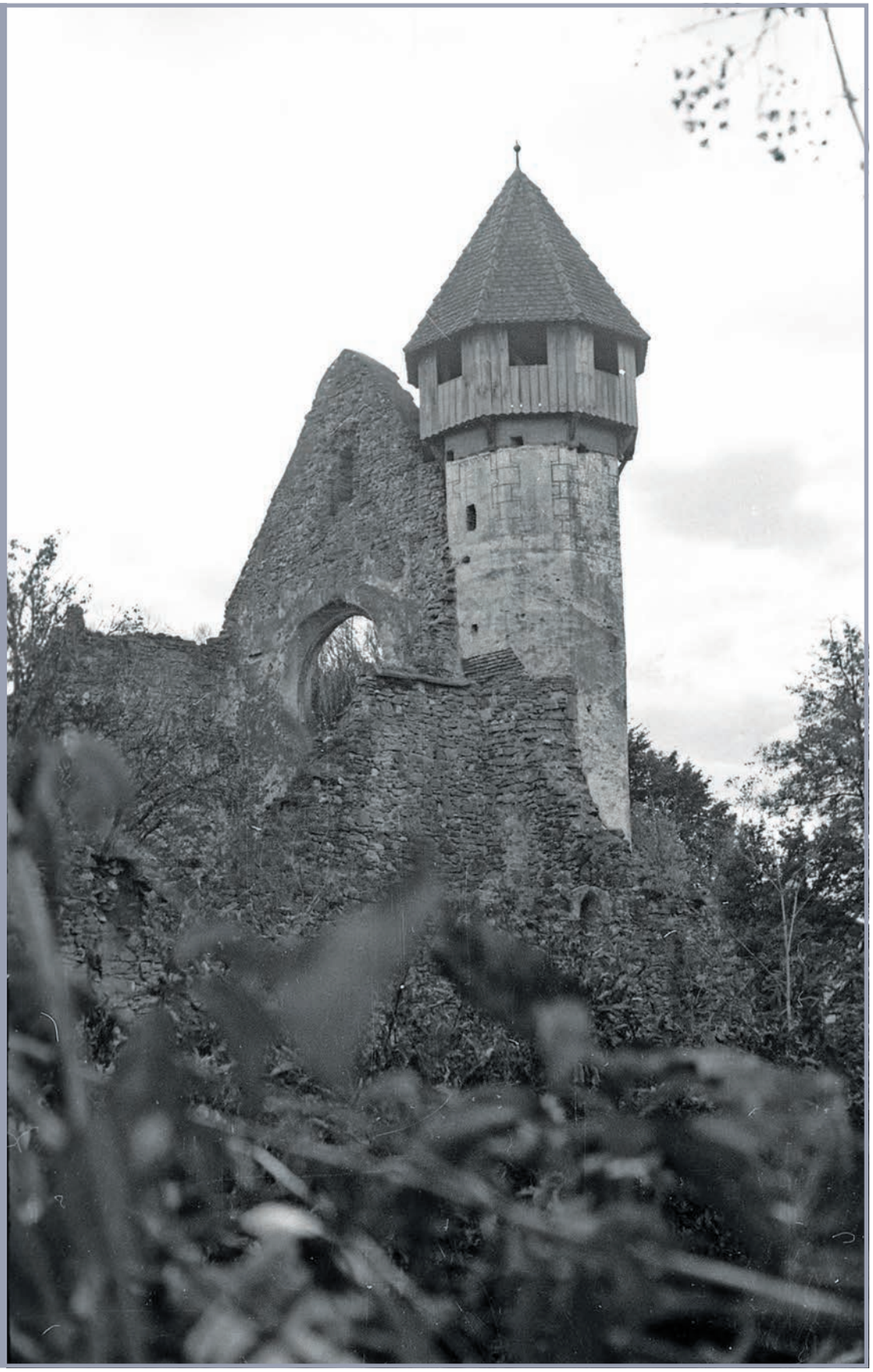

Sétahajózás a Duna-deltában / 1970
Cu vaporul în Delta Dunării

ÉPÜLETEK ÉS ÉPÜLETRÉSZLETEK

CLĂDIRI ȘI DETALII DE ARHITECTURĂ

Kerci apátsági templom / 1955
Biserica cisterciană de la Cîrța

Diódi református templom / 1950-es évek
Biserica reformată din Stremț

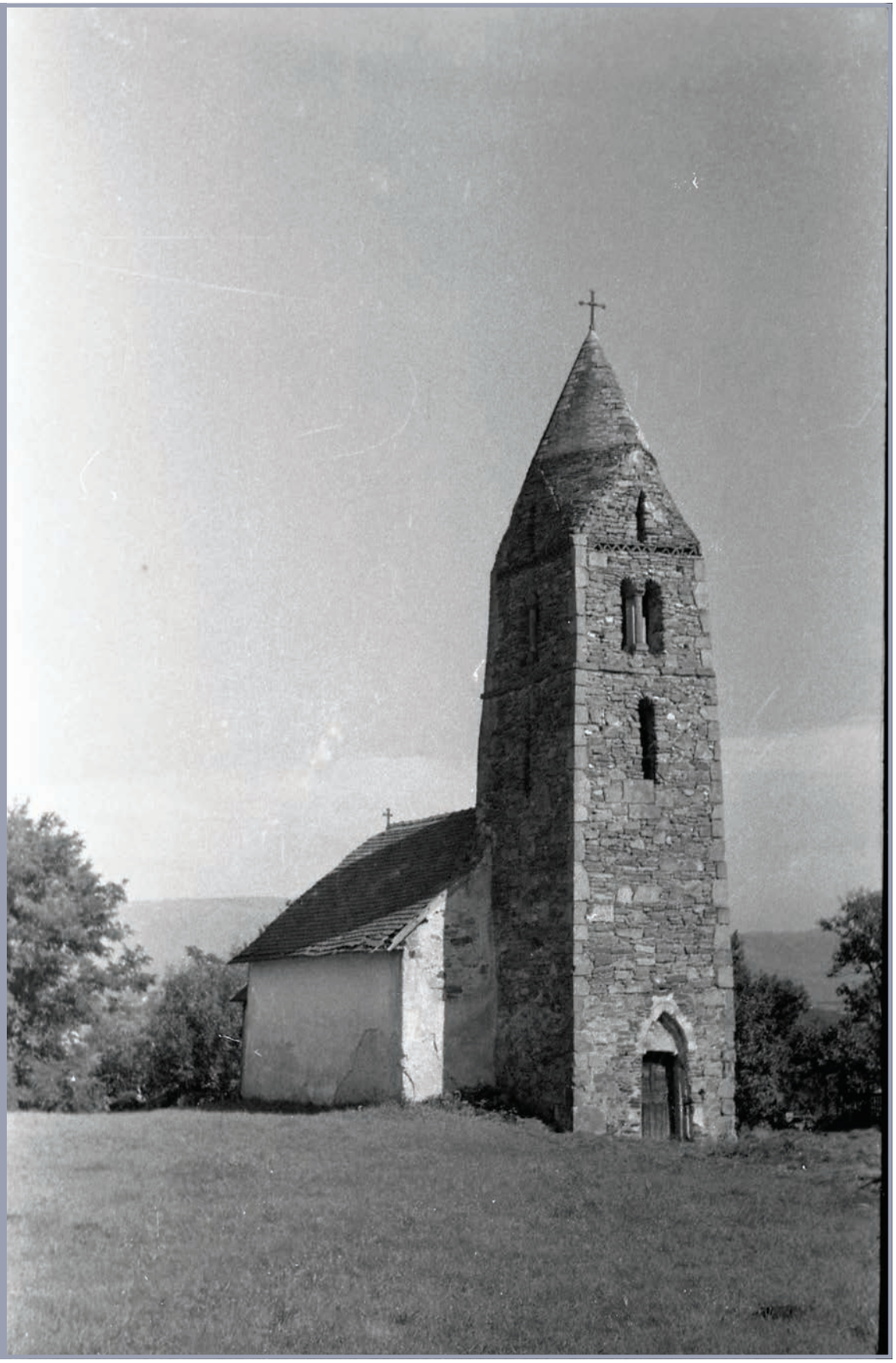

Marosszentimrei református templom / 1955
Biserica reformată din Sântimbru

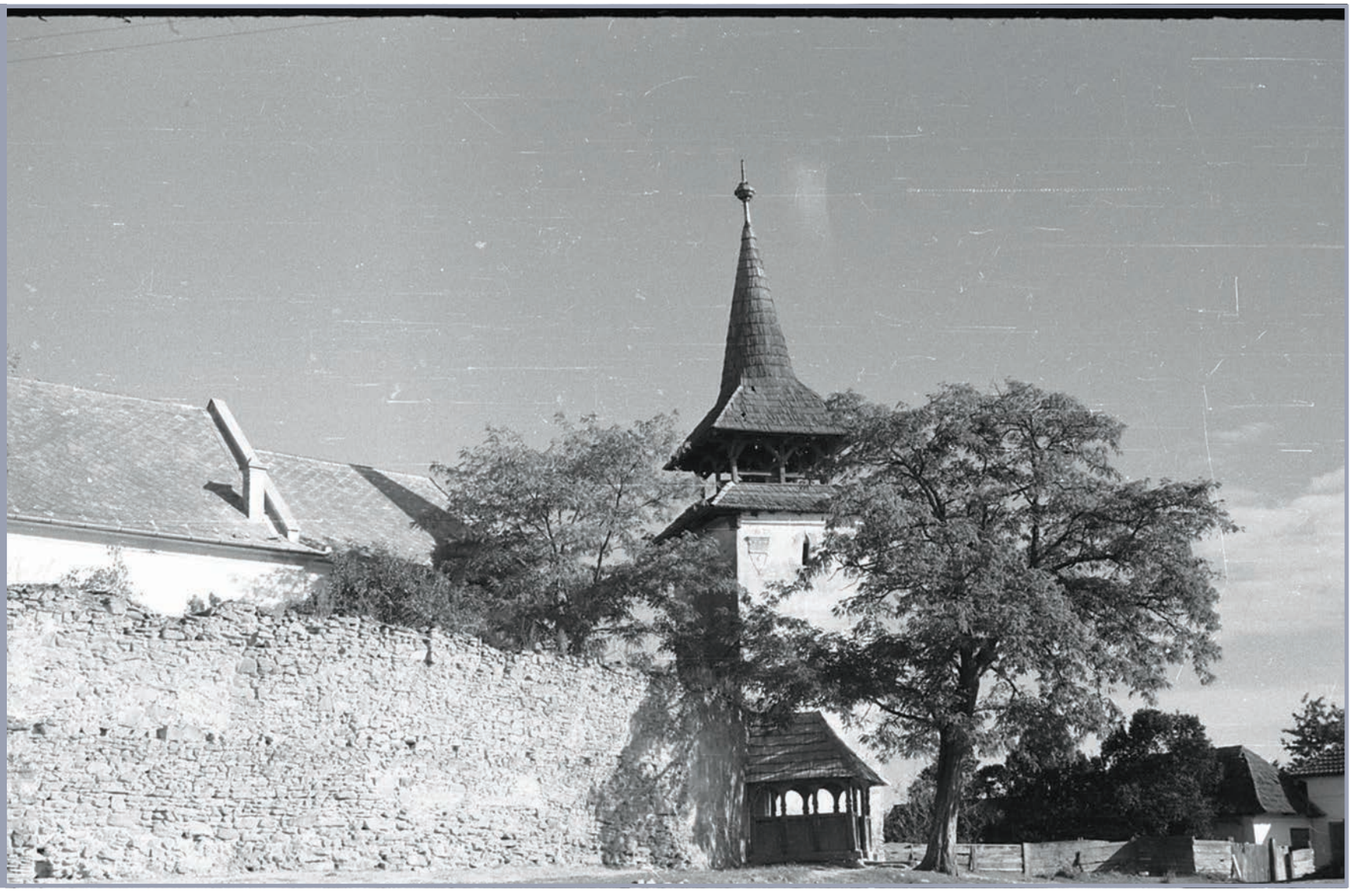
Sucevițai kolostor / 1956
Mănăstirea Sucevița

Zeykfalvi ortodox templom / 1957
Biserica ortodoxă din Strei

Feltorjai erődített református templom / 1955
Biserica reformată fortificată de la Turia

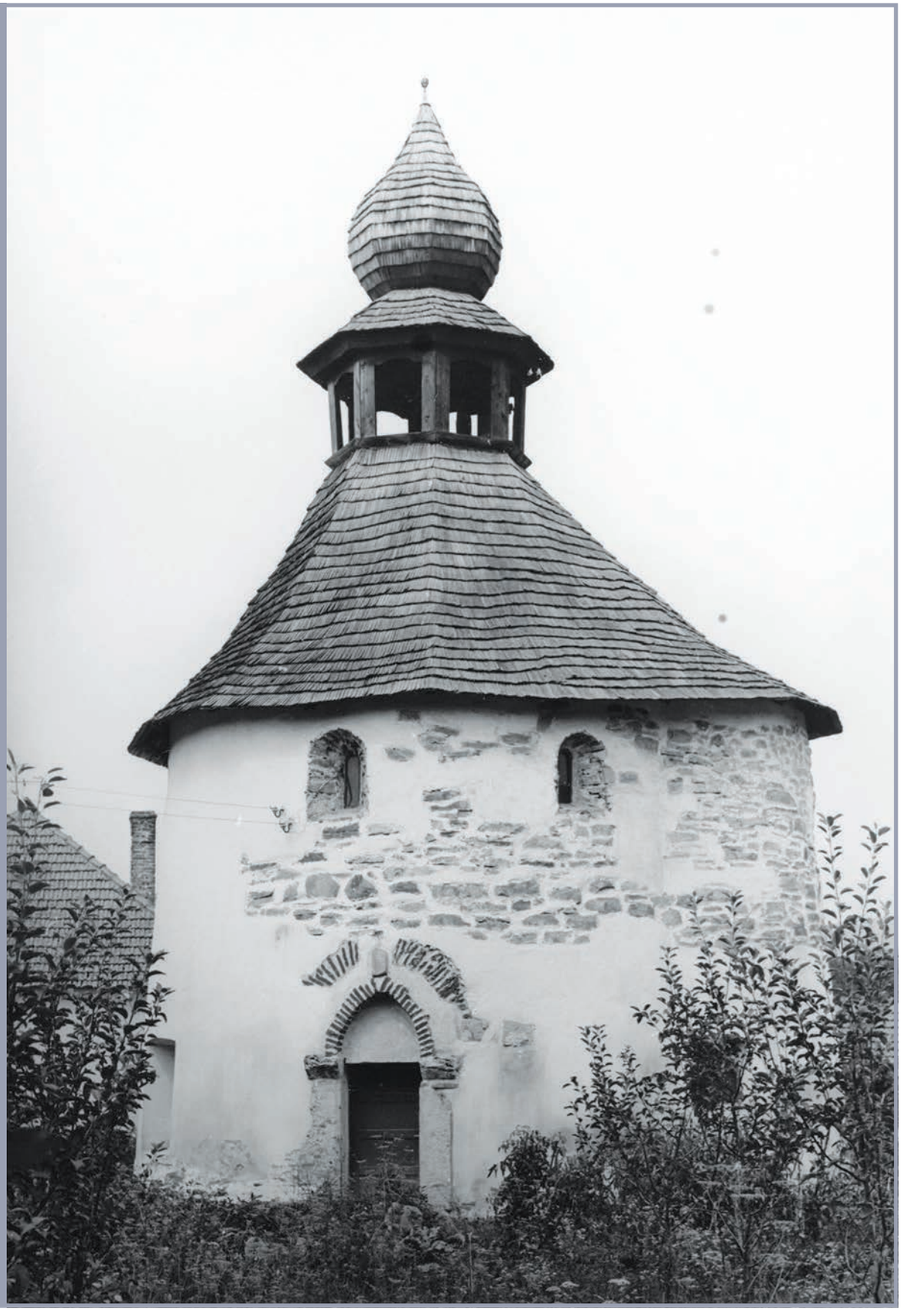
Berethalmi erődített evangélikus templom / 1961
Biserica evanghelică fortificată, Biertan

Csíkrákosi római katolikus vártemplom / 1975
Biserica fortificată romano-catolică, Racu

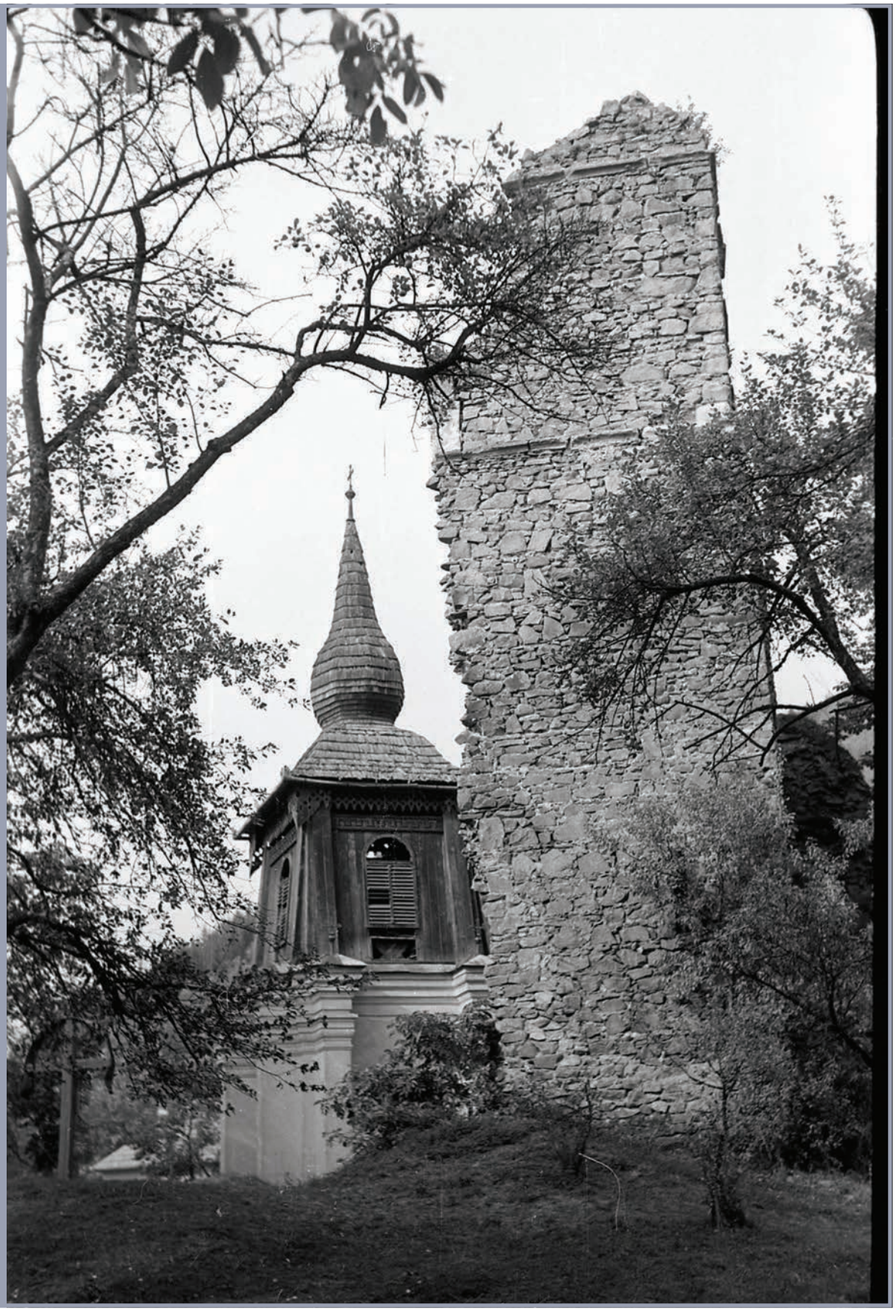
A templom keresztelőmedencéje / 1975
Cristelnița bisericii

Algyógyi református kerek-templom / 1981
Biserica reformată rotundă de la Geoagiu

Római kő a templom falában / 1981
Piatră romană în zidul bisericii

Az óradnai középkori templom romjai és a görög katolikus templom harangtornya / 1963
Ruinele bisericii medievale de la Rodna Veche și clopotnița bisericii greco-catolice

Kolozsmonostori apátság / 1990
Mănăstirea de la Cluj-Mănăștur

A szamosújvári örmény katolikus templom / 1982
Biserica catolică armenească din Gherla

Ortodox romtemplom, Podoleni / 1956
Biserica ortodoxă, Podoleni

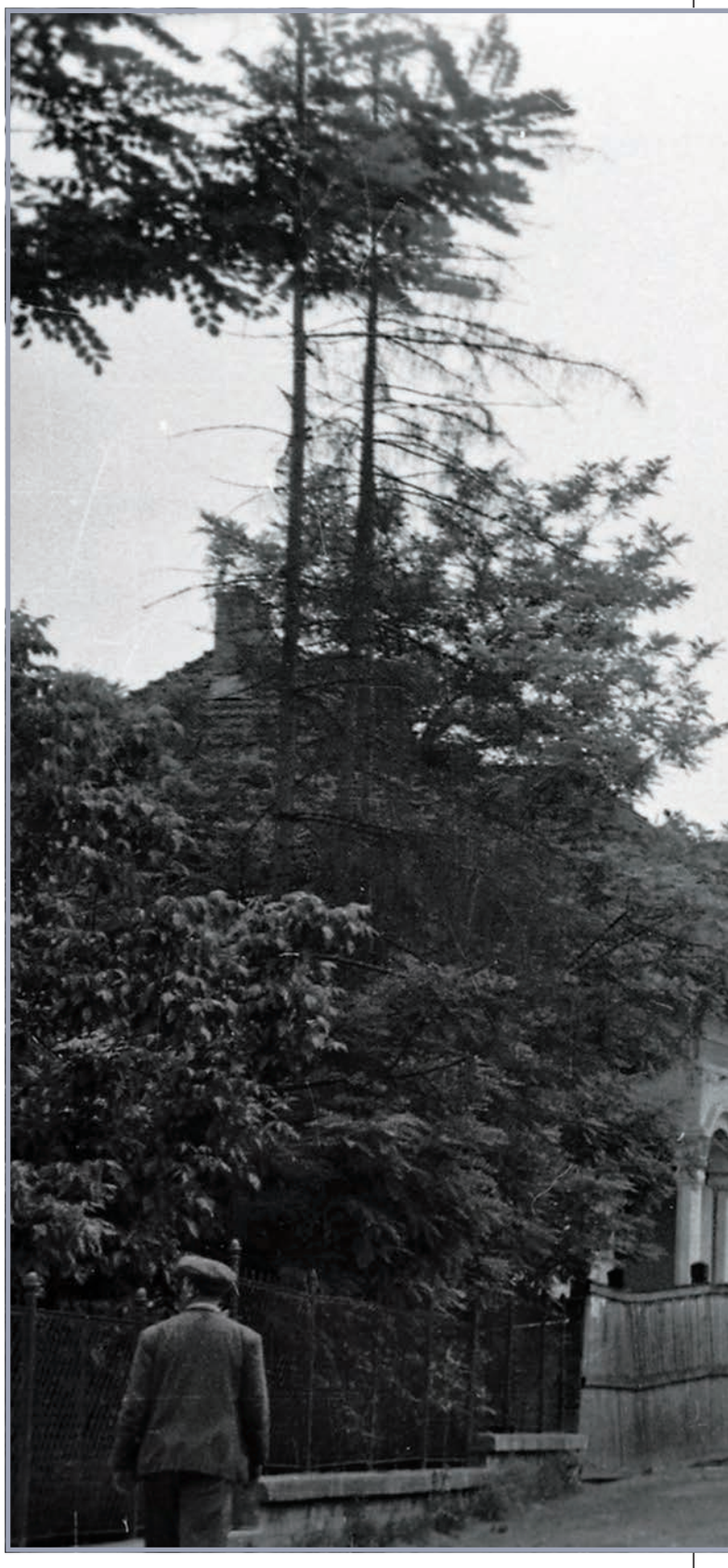

Felsőmarosújvári romtemplom / 1950-es évek
Ruinele bisericii de la Uioara de Sus

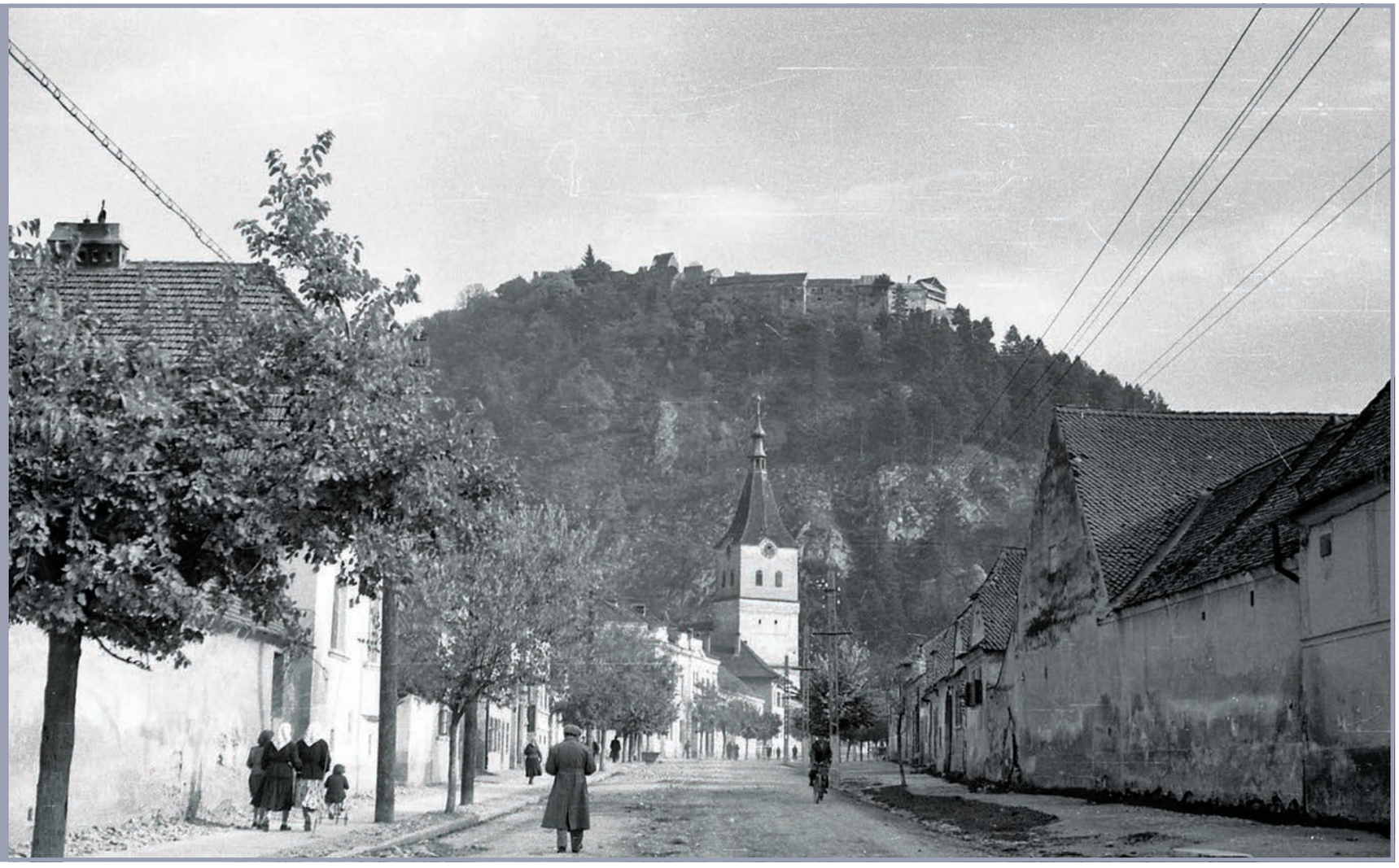

Szászhermányi evangélikus templomerőd / 1989
Biserica evanghelică fortificată de la Hărman

Vajdahunyadi vár / 1953
Cetatea Hunedoarei

Barcarozsnyói vár / 1955
Cetatea din Râșnov

Szelindeki vártemplom / 1956
Biserica-cetate evangelică Slimnic

Torockószentgyörgy/ 1957
Colțești

Valkói vár / 1958
Cetatea de la Valcău

Adorján vára, Szalárd / 1977
Cetatea din Sălard

Szilágysomlyó / 1958
Șimleul Silvaniei

Szilágysomlyói Báthory-vár / 1958
Cetatea Bathory din Șimleul Silvaniei

Nagyenyed / 1957
Aiud

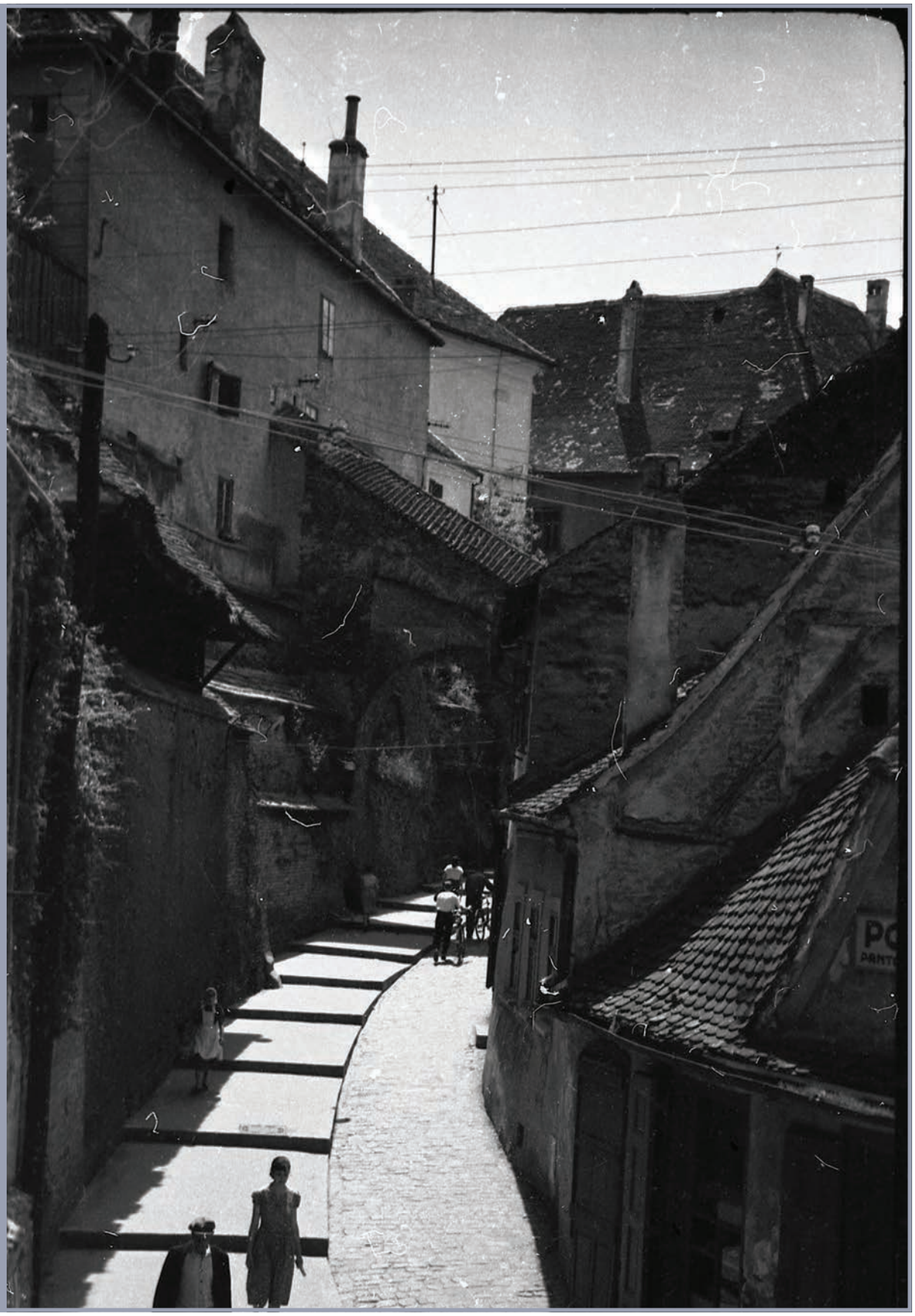
Nagyenyedi Bethlen Gábor Kollégium / 1958
Colegiul Bethlen Gábor din Aiud

Segesvári utcarészlet / 1955
Stradă în Sighișoara

Segesvári óratorony / 1951
Turnul cu ceas, Sighișoara

Nagyszebeni utcarészlet
1957
Stradă în Sibiu

Nagybányai utcarészlet / 1958
Stradă în Baia Mare

Radnóti Kornis–Rákóczi–Bethlen-kastély kapuja/ 1955
Poarta castelul Kornis–Rákóczi–Bethlen din Iernut

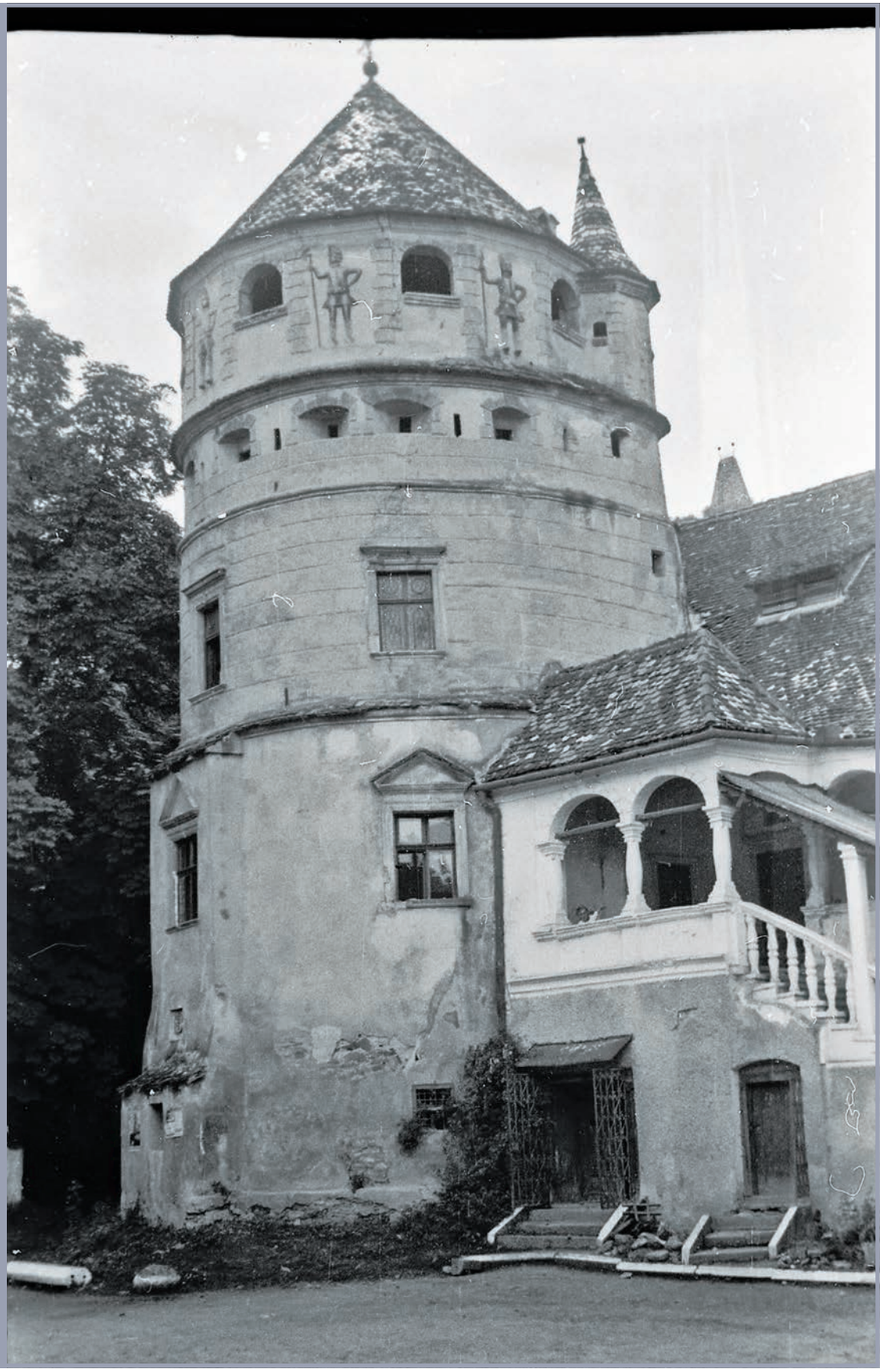
Törcsvári kastély / 1955
Castelul Bran

Nagyrápolti Rápolthy–Jósika–Daniel-kastély / 1957
Castelul Rápolthy–Jósika–Daniel de la Rapoltu Mare

Aranyosmeggyesi Lónyai-kastély / 1958
Castelul Lónyai, Medieşul Aurit

Keresdi Bethlen-kastély
1955
Castelul Bethlen din Criș

Szentbenedeki Kornis-kastély / 1958
Castelul Kornis din Mănăstirea

Szentbenedeki Kornis-kastély / 1958
Castelul Kornis din Mănăstirea

Szentbenedeki Kornis-kastély
1958
Castelul Kornis din
Mănăstirea

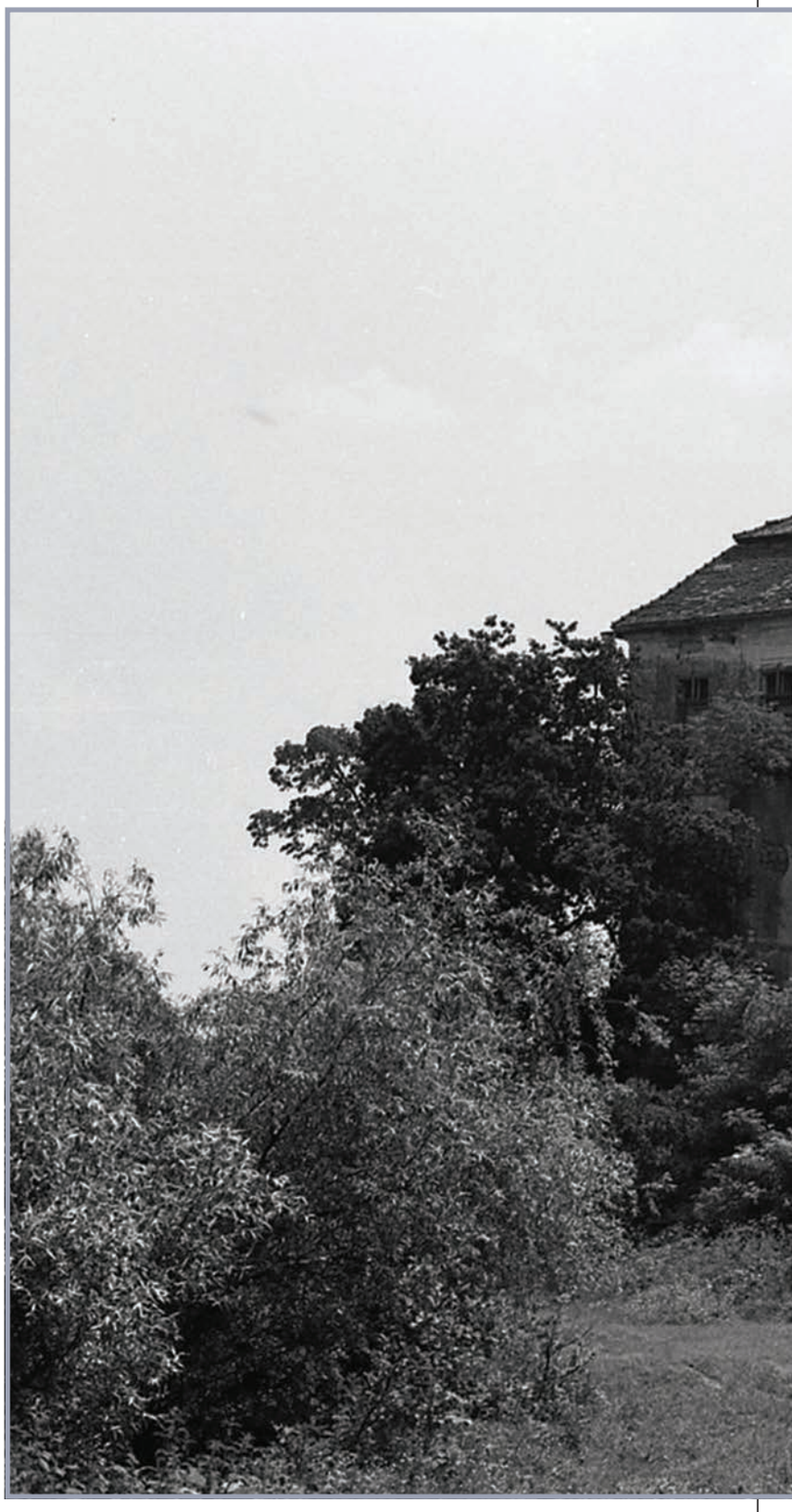

Kemény-kastély, Marosvécs / 1970
Castelul Kemény de la Brâncovenești

Gyergyószárhegyi Lázár-kastély / 1971
Castelul Lázár din Lăzarea

Aranyosgerendi Kemény–Bánffy-kastély / 1976
Castelul Kemény–Bánffy, Luncani

Csákigorbói Haller-kastély / 1978
Castelul Haller din Gârbău

Magyarózdi Radák–Pekri-kastély / 1979
Castelul Radák-Pekri din Ozd

Zsibói Wesselényi-kastély / 1987
Castelul Wesselényi din Jibou

Pribékfalvi Teleki-kastély / 1987
Castelul Teleki, Pribileşti

Torma-udvarház, Csicsókeresztúr / 1974
Conacul Torma, Cristeștii Ciceului

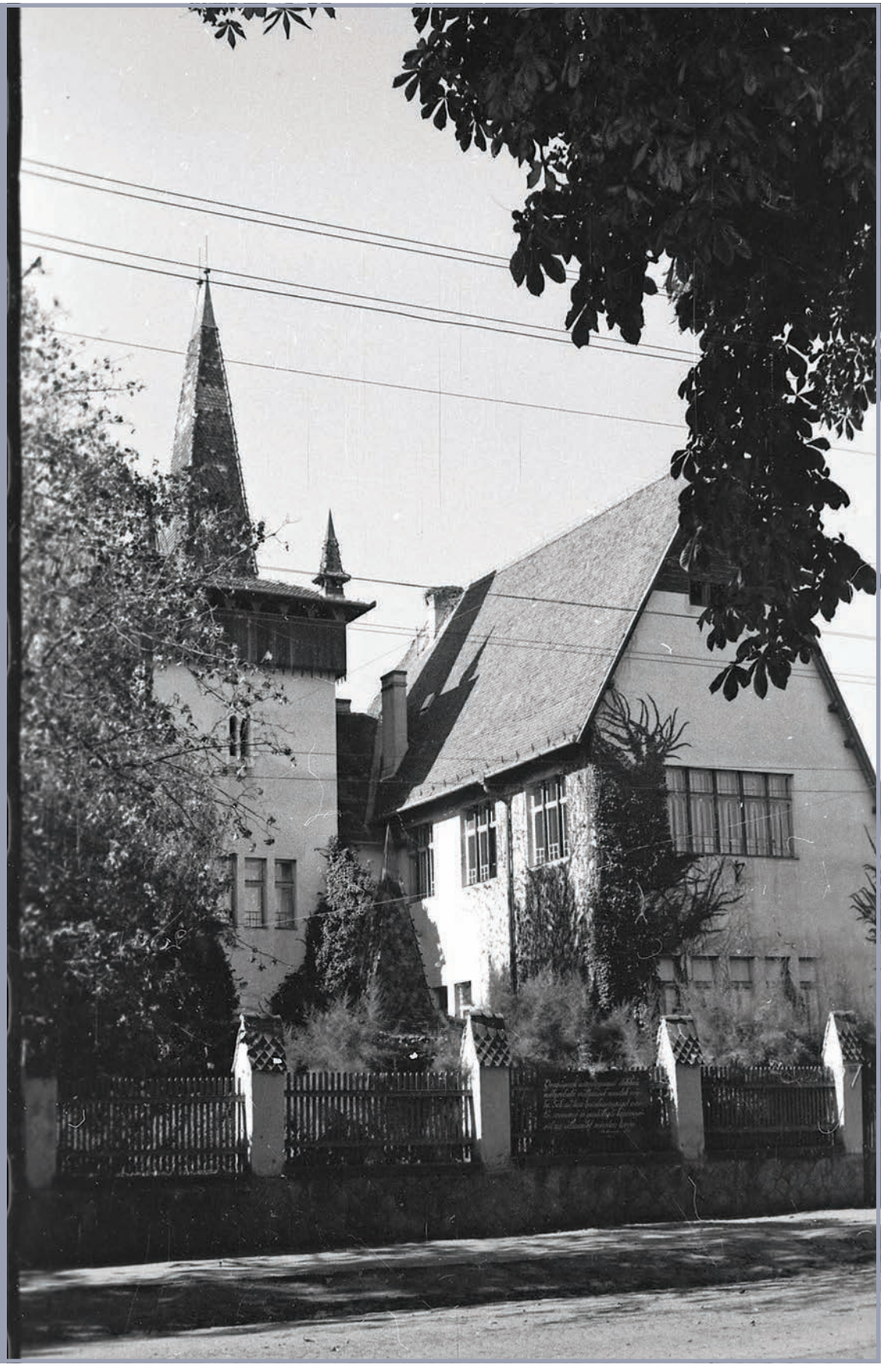

Dózsa–Barátosi-kúria, Hármasfalu / 1981
Conacul Dózsa–Barátosi, Trei Sate

Lippai török bazár / 1977
Bazarul turcesc, Lipova

Sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum / 1955
Muzeul Național Secuiesc, Sfântu Gheorghe

Kézdivásárhelyi kórház / 1955
Spitalul din Târgu Secuiesc

Marosújvár környéke / 1956
Împrejurimile Ocnei Mureș

Felhasznált források

Mélász-Szigetvári Réka – Mélász-Szigetvári Ottó: Szigetvári Ferenc életrajza (vázlat), 2019. Kézirat.

Szigetvári Ferenc megfigyelési dossziéja a bukaresti állambiztonsági levéltárban (Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității).

*

BÁN András: *Búcsú a privátfotótól*, http://epa.oszk.hu/00000/00012/00048/ban_a.htm [utolsó letöltés: 2021. szeptember 27.].

GAAL György: *Orvosok és gyógyszerészek sírja a Házsongárdi temetőben a 20. század második feléből,* https://www.orvtudert.ro/images/PDF/2014_1/2014_1_9.pdf [utolsó letöltés: 2021. szeptember 27.].

GYÁNI Gábor: *A mindennapi élet mint kutatási probléma,* http://epa.oszk.hu/00800/00861/00004/1997_t9.html [utolsó letöltés: 2021. szeptember 27.].

REISINGER László András – KOSZTIN Péter: *A kolozsvári piarista öregdiákok emlékkönyve,* Kolozsvári Piarista Öregdiákok Baráti Körének kiadványa, Kolozsvár, 1992.

HORÁNYI Attila: *Dokumentum, snapshot, kortárs fotográfia,* http://exsymposion.hu/index.php?tbid=article_page__surfer&csa=load_article&rw_code=dokumentum-snapshot-kortars-fotografia_928 [utolsó letöltés: 2021 szeptember 27.].

SZIGETVÁRI Ferenc: *M*űvészettörténészek munkatársai lehetnek, *A Hét*, 1976/5, 2.

SZIGETVÁRI Ferenc: A nádasdaróci református templom*, Kalotaszeg* próbaszám, 6.

SZIGETVÁRI Ferenc: Séták az eltűnt múltban. Az egeresi kastély főbejárata, *Kalotaszeg*, 1991/2, 3.

SZIGETVÁRI Ferenc: A magyarvalkói református templom 1, *Kalotaszeg*, 1991/5 (9), 5.

SZIGETVÁRI Ferenc: A magyarvalkói református templom 2, *Kalotaszeg*, 1991/6 (10), 5.

SZIGETVÁRI Ferenc: A magyarvalkói református templom 3, *Kalotaszeg,* 1991/7 (11), 5.

Sursele folosite

Biografia lui Szigetvári Ferenc, scrisă de Mélász-Szigetvári Réka și Mélász-Szigetvári Ottó în 2019. Manuscris.

Dosarul lui Szigetvári Ferenc din Consiliul Național pentru Studierea Arhivelor Securității.

*

BÁN András: *Búcsú a privátfotótól* [Adio fotografiei private], http://epa.oszk.hu/00000/00012/00048/ban_a.htm [ultima descărcare: 27 septembrie 2021].

GAAL György: *Orvosok és gyógyszerészek sírja a Házsongárdi temetőben a 20. század második feléből* [Morminte ale unor medici și farmaciști, din cimitirul Házsongárd, din a doua jumătate a secolului XX], https://www.orvtudert.ro/images/PDF/2014_1/2014_1_9.pdf [ultima descărcare: 27 septembrie 2021].

GYÁNI Gábor: *A mindennapi élet mint kutatási probléma* [Viața de zi cu zi ca problemă de cercetare], http://epa.oszk.hu/00800/00861/00004/1997_t9.html [ultima descărcare: 27 septembrie 2021].

REISINGER László András – KOSZTIN Péter: *A kolozsvári piarista öregdiákok emlékkönyve* [Carte memorială a absolvenților piariști din Cluj], Editura "Kolozsvári Piarista Öregdiákok Baráti Köre", Cluj, 1992.

HORÁNYI Attila: *Dokumentum, snapshot, kortárs fotográfia* [Documente, snapshot, fotografie contemporană], http://exsymposion.hu/index.php?tbid=article_page__surfer&csa=load_article&rw_code=dokumentum-snapshot-kortars-fotografia_928 [ultima descărcare: 27 septembrie 2021].

SZIGETVÁRI Ferenc: Művészettörténészek munkatársai lehetnek [Pot deveni colaboratori ai istoricilor de artă], *A Hét*, 1976/5, 2.

SZIGETVÁRI Ferenc: A nádasdaróci református templom [Biserica reformată din Dorolțu], *Kalotaszeg*, Numărul de probă, 6.

SZIGETVÁRI Ferenc: Séták az eltűnt múltban. Az egeresi kastély főbejárata [Plimbări în trecutul pierdut. Intrarea principală a castelului din Aghireș], *Kalotaszeg*, 1991/2, 3.

SZIGETVÁRI Ferenc: A magyarvalkói református templom [Biserica reformată din Văleni] 1., *Kalotaszeg*, 1991/5 (9), 5.

SZIGETVÁRI Ferenc: A magyarvalkói református templom [Biserica reformată din Văleni] 2., *Kalotaszeg*, 1991/6 (10), 5.

SZIGETVÁRI Ferenc: A magyarvalkói református templom [Biserica reformată din Văleni] 3., *Kalotaszeg,* 1991/6 (10), 5.